

Atrakcyjność turystyczna województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r.

Tourist attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie
Voivodship in 2018

Atrakcyjność turystyczna województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r.

Tourist attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie
Voivodship in 2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Bydgoszcz, Kujawsko-Pomorskie Regional Surveys Centre

pod kierunkiem

supervised by

Małgorzaty Górki

Zespół autorski

Author team

Magdalena Miśko, Patrycja Podemska, Barbara Ptaszyńska

Prace redakcyjne

Editorial work

Agnieszka Krautforst-Kłoszewska, Anna Nakielska, Mirosław Wylon

Tłumaczenie

Translation

Zbigniew Osypiuk

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Jacek Pruski

ISSN 2658-199X

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website:

<http://bydgoszcz.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data please indicate the source.

Przedmowa

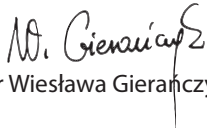
Urząd Statystyczny w Bydgoszczy przekazuje Państwu publikację analityczną **Atrakcyjność turystyczna województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r.** Turystyka jest jednym z istotnych czynników przyczyniających się do aktywizacji danego obszaru, zarówno społecznego, jak i gospodarczego.

Celem prezentowanego materiału jest przedstawienie, za pomocą danych statystycznych zasobów turystycznych województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r. oraz za pomocą wybranych wskaźników funkcji turystycznej i zagospodarowania turystycznego oraz omówienie stopnia atrakcyjności turystycznej tego obszaru.

Przygotowana analiza statystyczna składa się z opisu uwarunkowań geograficznych, zagospodarowania turystycznego, dostępności komunikacyjnej, a także atrakcyjności kulturalnej w oparciu o założenia zawarte w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020.

Przekazując niniejsze opracowanie wyrażam nadzieję, będzie cennym źródłem wiedzy dla osób zainteresowanych prezentowaną problematyką. Mam również przeświadczenie, iż publikacja zachęci Państwa do samodzielnego zgłębiania przedstawionej w niej tematyki wykorzystując w tym celu również inne dane dostępne zarówno w na stronie internetowej Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy, jak i w Banku Danych Lokalnych.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Bydgoszczy

dr Wiesława Gierańczyk

Bydgoszcz, listopad 2019 r.

Preface

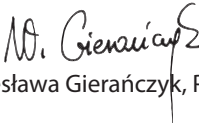
The Statistical Office in Bydgoszcz provides you with an analytical publication **Tourist attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018**. Tourism is one of the important factors contributing to the activation of a given area, both social and social and economic.

The purpose of the presented material is to present, using statistical data on tourism resources of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018, and using selected indicators of tourism function and tourism development, and to discuss the degree of tourist attractiveness of this area.

The prepared statistical analysis consists of a description of geographical conditions, tourism development, transport accessibility and cultural attractiveness based on the assumptions contained in the Development Strategy of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship up to 2020.

By forwarding this study, I express hope that it will be a valuable source of knowledge for those interested in the presented issues. I am also convinced that the publication will encourage you to explore the subject matter presented in it by using for this purpose also other data available both on the website of the Statistical Office in Bydgoszcz and the Local Data Bank.

Director
of the Statistical Office
in Bydgoszcz

Wiesława Gierańczyk, Ph. D.

Bydgoszcz, November 2019

Spis treści

PRZEDMOWA	
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH I WAŻNIEJSZE SKRÓTY	
SYNTEZA	
Rozdział 1. Podstawowe informacje przyrodniczo-geograficzne	
Rozdział 2. Turystyczne obiekty noclegowe i ich wykorzystanie	
Rozdział 3. Dostępność komunikacyjna	
Rozdział 4. Atrakcyjność kulturowa	
Rozdział 5. Instrumenty polityki turystycznej województwa	
Rozdział 6. Atrakcyjność turystyczna województwa	
UWAGI METODOLOGICZNE	
BIBLIOGRAFIA	
SPIS TABLIC	
1. Baza noclegowa oraz turyści korzystający z noclegów, w tym zagraniczni według województw w 2018 r.	
2. Szpitale i sanatoria uzdrowiskowe w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r.	
SPIS WYKRESÓW	
1. Korzystający oraz udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych według miesięcy w 2018 r.	
2. Imprezy masowe według rodzaju oraz województw w 2018 r.	
3. Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według województw w zakresie turystyki na 1000 mieszkańców w 2018 r.	
4. Wskaźniki charakteryzujące potencjał turystyczny województwa kujawsko-pomorskiego i Polski w 2018 r.	
5. Wskaźniki charakteryzujące potencjał turystyczny powiatu aleksandrowskiego i Ciechocinka w 2018 r.	

Contents

PREFACE	3
SYMBOLS AND MAIN ABBREVIATIONS	7
EXECUTIVE SUMMARY	8
Chapter 1. Basic natural and geographical information	13
Chapter 2. Tourist accommodation establishments and their occupancy	18
Chapter 3. Transport accessibility	27
Chapter 4. Cultural attractiveness	32
Chapter 5. Voivodship tourism policy instruments	37
Chapter 6. Tourist attractiveness of Voivodship	40
METHODOLOGICAL NOTES	45
BIBLIOGRAPHY	55
LIST OF TABLES	
Accommodation base and tourists using accommodation, including foreign by voivodship in 2018	20
Health resort hospitals and health resort sanatoria in kujawsko-pomorskie in 2018	26
LIST OF CHARTS	
Tourists and nights spent in tourist accommodation establishments by month in 2018	25
Mass events by type and voivodships in 2018	36
Revenue and expenditure of budgets of local government units by voivodships in the scope of tourism per 1000 inhabitants in 2018	39
Indicators characterizing the tourist potential of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship and Poland in 2018	43
Indicators characterizing the tourist potential of aleksandrowski powiat and Ciechocinek in 2018	44

SPIS MAP

1. Obszary prawnie chronione w powiatach i gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r.
2. Lesistość w powiatach i gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r.
3. Miejsca noclegowe oraz liczba turystycznych obiektów noclegowych w 2018 r.
4. Miejsca noclegowe na 1000 ludności w powiatach i gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r.
5. Turyści korzystający z turystycznych obiektów noclegowych w 2018 r.
6. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km² w 2018 r.
7. Linie kolejowe eksploatowane na 100 km² w 2018 r.
8. Ścieżki rowerowe na 100 km² w 2018 r.
9. Zwiedzający oraz muzea w 2018 r.
10. Kina w 2018 r.

LIST OF MAPS

Legal protected area in powiats and gminas of the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship in 2018	15
Forest cover in powiats and gminas of the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship in 2018	16
Bad places and number of tourist accomodation establishments in 2018	19
Bed places per 1000 capita by powiats and gminas of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018	22
Tourists accomodated in accomodation establishments in 2018	24
Hard surface public roads per 100 km ² in 2018	28
Railway lines operated per per 100 km ² in 2018	29
Bigcycle lane per 100 km ² in 2018	30
Visitors and museums in 2018	33
Cinemas in 2018	35

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło. magnitude zero.
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych. data not available or not reliable.
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe. not applicable.
Comma (,)	used in figures represents the decimal point.

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
cd. cont.	ciąg dalszy continued
dok. cont.	dokończenie continued
nr (Nr) No.	numer number
poz.	pozycja
pkt	punkt
p. proc.	punkt procentowy
tabl.	tablica table
ust.	ustęp
r.	rok
art.	artykuł article
str.	strona
Dz. U.	Dziennik Ustaw
e.g.	for example
tj. i.e.	to jest that is
tzn.	to znaczy
m.	miasto

Synteza

Executive summary

Atrakcyjność turystyczną regionu stanowią właściwości obszarów bądź danej miejscowości, które wyróżniają się określonym zespołem cech przyrodniczych lub pozaprzyrodniczych. Cechy te stanowią przedmiot zainteresowania turystów i przyciągają ich w dane miejsce. Nie zawsze atrakcją dla turysty stanowi środowisko geograficzne, społeczne czy kulturowe. Częstokroć magnesem przyciągającym są walory wypoczynkowe, sprzyjające regeneracji sił fizycznych i psychicznych, obszary wolne od zanieczyszczeń o czystym powietrzu i to one stanowią o rozwoju turystyki w regionie. Do czynników istotnych w charakterystyce atrakcyjności turystycznej regionu należy zaliczyć walory krajoznawcze, wśród których wyróżnia się walory przyrodnicze oraz kulturowe (antropogeniczne), zagospodarowanie turystyczne (infrastrukturę turystyczną), czy też dostępność komunikacyjną.

Położone na pograniczu centralnej i północnej Polski województwo kujawsko-pomorskie zajmuje pod względem powierzchni 10. pozycję wśród województw. Obszar województwa ma charakter nizinny. Znaczną jego część została ukształtowana w okresie ostatniego zlodowacenia, co wpłynęło na występującą aktualnie zróżnicowaną rzeźbę terenu, gleby, użytkowanie ziemi oraz szatę roślinną. Spotykane są tu liczne doliny, rzeki, jeziora i wzniesienia. Istotną rolę w kształtowaniu warunków przyrodniczych, a także klimatycznych odgrywają kompleksy leśne, tj. Bory Tucholskie, czy Puszcza Bydgoska. W 2018 r. w województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik lesistości wyniósł 23,5% (13. pozycja w kraju). Ważnym elementem sprzyjającym rozwojowi turystyki w województwie kujawsko-pomorskim jest występowanie bardzo cennych zasobów wód mineralnych. W kraju znane są uzdrowiska z wodami leczniczymi znajdujące się w regionie, tj. Ciechocinek, Inowrocław, czy Wieniec Zdrój.

Cenne pod względem przyrodniczym obszary w województwie kujawsko-pomorskim objęte są ochroną w postaci wszystkich form prawnej ochrony przyrody wyodrębnionych w ustawie o ochronie przyrody¹, za wyjątkiem parków narodowych. W obrębie granic województwa w 2018 r. znajdowało się chociażby 8 parków krajobrazowych (13,3% powierzchni województwa; 3. pozycja w kraju). Obszary prawnie chronione stanowiły 32,4% powierzchni województwa (7. lokata w kraju), a pomników przyrody było blisko 2,5 tys. (6. pozycja w kraju). Województwo kujawsko-pomorskie uczestniczy także w tworzeniu Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, tj. sieci obszarów chronionych na terenie Unii Europejskiej.

Tourist attractiveness of the region are the properties of areas or a given locality, which are distinguished by a specific set of natural or non-natural features. These features are of interest to tourists and attract them to a given place. Geographic, social or cultural environment is not always an attraction for a tourist. Often, the attracting magnet are recreational values, conducive to the regeneration of physical and mental strength, areas free from pollution, with clean air, which are the basis of tourism development in the region. The factors important for the characteristics of the tourist attractiveness of the region include sightseeing values, among which are natural and cultural (anthropogenic) values, tourist development (tourist infrastructure), as well as transport accessibility.

Located on the border of central and northern Poland, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is 10th in terms of area. The area of the voivodship is lowland. A significant part of it was shaped during the last glaciation, which influenced the currently diverse terrain relief, soil, land use and vegetation. There are numerous valleys, rivers, lakes and hills there. Forest complexes, such as the Tuchola Forest or the Bydgoszcz Forest, play an important role in shaping the natural and climatic conditions. In 2018, forest cover in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was 23.5% (the 13th position in the country). An important asset conducive to the development of tourism in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is the presence of very valuable mineral water resources. There are located in the region well-known in the country health resorts with healing waters, i.e. Ciechocinek, Inowrocław or Wieniec Zdrój.

Areas characterised by valuable natural features in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship are protected using all the forms of legal nature protection stipulated in the Act of 16 April 2004 on Nature Protection¹, with the exception of national parks. Within the voivodship's boundaries, in 2018, there were 8 landscape parks (13.3% of the voivodship's area; the 3rd position in the country). Legally protected areas constituted 32.4% of the voivodship's area (the 7th position in the country). There were also nearly 2.5 thousand monuments of nature (the 6th position in the country). The Kujawsko-Pomorskie Voivodship also participates in the creation of the European Ecological Network Natura 2000, i.e. a network of protected areas in the European Union.

¹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. O ochronie przyrody, Dz. U. 2018 poz. 1614.

¹ The Act of 16 April 2004 on Nature Protection, Dz. U. – Journal of Laws 2018, item 1614.

Korzystaniu z dostępnych walorów przyrodniczych sprzyjały wytyczone szlaki turystyczne². W 2018 r. w województwie kujawsko-pomorskim do dyspozycji zainteresowanych było 6,0 tys. km takich szlaków (7. pozycja w kraju). Ze wszystkich szlaków turystycznych w Polsce – 7,5% ich długości znajdowało się w województwie. Największy ich odsetek (56,3% długości wszystkich szlaków turystycznych w województwie) stanowiły szlaki piesze nizinne (5. pozycja w kraju). Szlaki rowerowe (m.in. Wiśłana Trasa Rowerowa, czy Euro Route R1) to 28,1% długości szlaków turystycznych w województwie, a kajakowe 8,6%. Warto zaznaczyć, że szlaki kajakowe w województwie, do których należą szlaki rzek: Brdy, Drwęcy, Wdy czy też Pojezierza Brodnickiego to 36,5% wszystkich tego rodzaju szlaków w kraju (2. pozycja województwa po warmińsko-mazurskim).

Oprócz wspomnianych walorów przyrodniczych zainteresowaniem odwiedzających cieszą się zabytki związane z najdawniejszymi dziejami Polski. Na obszarze województwa zachowały się liczne przykłady urbanistyki średniowiecznej, romańskiej i gotyckiej, do zapoznania z którymi zachęcają wytyczone szlaki kulturowe, m.in. Szlak Piastowski, Szlak Romański, czy Szlak Zamków Krzyżackich. W końcu 2018 r. dobra kultury zgromadzone w województwie kujawsko-pomorskim można było zwiedzać m.in. w 39 muzeach (łącznie z oddziałami muzealnymi), z czego skorzystało 1153,9 tys. osób. Było to 5548 zwiedzających w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (7. pozycja w kraju). Obok muzeów działalność wystawienniczą w analizowanym roku prowadziło 16 galerii i salonów sztuki, w których odbyły się 252 wystawy i 295 ekspozycji. Zwiedziło je 175,8 tys. osób.

Ponadto, atrakcją zarówno dla odwiedzających województwo kujawsko-pomorskie, jak i dla mieszkańców była możliwość korzystania z oferty 9 działających teatrów i instytucji muzycznych. W 2018 r. odbyło się w nich 3351 przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 632,2 tys. widzów i słuchaczy. Średnio w teatrach i instytucjach muzycznych przypadały 424 osoby na 1 miejsce (średnia krajowa to 392).

Ważnym punktem na mapie atrakcji turystycznych województwa kujawsko-pomorskiego są organizowane imprezy masowe. W 2018 r. odbyło się ich 609. Było to 8,6% wszystkich imprez masowych w kraju (5. lokata wśród województw). Największy odsetek stanowiły imprezy masowe sportowe (64,5%). Ze wszystkich imprez w województwie skorzystało 1669,3 tys. osób, tj. 6,0% uczestników wszystkich tego typu imprez w kraju.

Poza walorami krajoznawczymi, istotnym czynnikiem wpływającym na atrakcyjność turystyczną regionu jest istniejąca infrastruktura turystyczna, a zwłaszcza składające się na nią zaplecze w postaci bazy noclegowej. Jak wynika z danych statystycznych spośród wszystkich turystycznych obiektów

Marked tourist trails facilitate the use of available natural resources². In 2018, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship there were available 6.0 thousand km of such trails (the 7th position in the country). Of all tourist trails in Poland – 7.5% of their length was in the voivodship. The lowest percentage (56.3% of the length of all tourist routes in the voivodship) were lowland hiking trails (the 5th position in the country). Bicycle lanes (including the Vistula Bicycle Route or Euro Route R1) constituted 28.1% of the length of tourist trails in the voivodship, and kayak trails – 8.6%. It is worth noting that the kayak trails in the voivodship, which include the routes of the rivers: Brda, Drwęca, Wda or the Brodnica Lake District constituted 36.5% of all trails of this type in the country (the 2nd position after the Warmińsko-Mazurskie Voivodship).

In addition to the natural assets mentioned above, visitors are also interested in monuments related to Poland's oldest history. In the region, there have survived numerous examples of medieval, both Romanesque and Gothic urban architecture, the sightseeing of which is facilitated by marked cultural routes, including The Piast Route, the Romanesque Route, or the Route of Teutonic Castles. At the end of 2018, cultural objects collected in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship could be visited, among others, in 39 museums (including museum branches). In 2018 those museums were visited by 1153.9 thousand people, which was 5548 visitors per 10000 residents (the 7th position in the country). In addition to museums, 16 galleries and art salons operated in the analysed year, in which 252 exhibitions and 295 expositions were held. They were visited by 175.8 thousand people.

Furthermore, the possibility to use the offer of 9 theatres was an attraction to visitors and residents as well. In 2018, 3351 performances and concerts were held there with 632.2 thousand spectators and listeners. On average, there were 424 residents per one seat in theatres and musical institutions (392 in the country).

Mass events are important point on the map of tourist attractions of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. In 2018, 609 mass events were held there. It was 8.6% of all the mass events in Poland (the 5th place in the country). Most of them were sports events (64.5%). 1699.3 thousand people participated in all of the events and it was 6.0% participants of all this kind of events in Poland.

In addition to sightseeing values, existing tourism infrastructure, especially tourism accommodation facilities, is an essential factor affecting regional tourist attractiveness. According to statistical data, among all of the tourist accommodation establishments covered by the survey in Poland as of the end of July 2018, 3.7% of them were operated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (414 establishments).

² Wytyczone i znajdujące się pod opieką oddziałów Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego łącznie z będącymi poza ewidencją Komisji Zarządu Głównego PTTK.

² Marked and managed by the branches of the Polish Tourist and Sightseeing Society, including those not registered in the records of the commissions of the Main Board of the Polish Tourist and Sightseeing Society.

noclegowych objętych badaniem w Polsce w końcu lipca 2018 r., 3,7% z nich działało w województwie kujawsko-pomorskim (414 obiektów). Najliczniejszą grupą były obiekty hotelowe, wśród których w województwie dominowały hotele (136, tj. 32,9% turystycznych obiektów noclegowych).

Wszystkie turystyczne obiekty noclegowe w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. oferowały łącznie 32,3 tys. miejsc noclegowych (4,0% ogólnej liczby w kraju). W większości były to miejsca noclegowe w obiektach całorocznych (80,9%). Turystyczne obiekty noclegowe dysponowały przeciętnie 78 miejscami noclegowymi na 1 obiekt. W całym analizowanym roku udzielono w omawianych obiektach 4,5 mln noclegów (5,0% wszystkich w kraju). Większość udzielonych noclegów (49,6%) zapewniono w zakładach uzdrowiskowych, w których jednocześnie pobyt trwał najdłużej (średnio 16,7 nocy). Dla porównania przeciętnie w turystycznym obiekcie noclegowym w województwie turysta spędził 3,4 noce (w kraju 2,6 nocy), co uplasowało województwo kujawsko-pomorskie na 2. pozycji w kraju.

Wskaźnik gęstości bazy noclegowej³ w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. wyniósł 1,8 (7. pozycja w kraju). Średnio w Polsce przypadało 2,6 turystycznych miejsc noclegowych na 1 km² powierzchni. Warto zauważyć, że stopień wykorzystania miejsc noclegowych⁴ w województwie w 2018 r. przewyższył średnią krajową o 4,5 p. proc. wynosząc 44,6%, co uplasowało Kujawsko-Pomorskie na 2. miejscu w kraju.

W 2018 r. z oferty turystycznych obiektów noclegowych w województwie skorzystało 1,3 mln turystów (3,9% wszystkich w kraju). Większość z nich zatrzymała się w hotelach (62,0%). Z pozostałych obiektów licznie odwiedzane były zakłady uzdrowiskowe (11,3% ogółu korzystających z noclegów w województwie).

Zdecydowaną większość, bo 91,2% korzystających z turystycznej bazy noclegowej w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r., stanowili turyści krajowi. Najczęściej korzystali oni z hoteli (59,9%) oraz zakładów uzdrowiskowych (12,3%). Natomiast turyści zagraniczni (116,6 tys. osób w 2018 r.) najczęściej nocowali w hotelach (83,2%). Wśród obcokrajowców największą grupą byli Niemcy (29,7%). Z noclegów licznie korzystali też m.in. Brytyjczycy (7,5%), Francuzi (5,1%), czy Włosi (4,5%).

Ponadto, do dyspozycji turystów w województwie były działające w turystycznych obiektach noclegowych placówki gastronomiczne. W końcu lipca 2018 r. było ich 358. Ogółem w turystycznych obiektach noclegowych działalność prowadziły 172 restauracje, 87 barów (w tym kawiarnie), 76 stołówek i 23 punkty gastronomiczne.

3 Wyrażony poprzez liczbę turystycznych miejsc noclegowych przypadających na 1 km² powierzchni.

4 Stosunek liczby udzielonych noclegów w danym roku (okresie) do nominalnej liczby miejsc noclegowych w danym roku (okresie).

The largest group were hotel establishments, among which dominated hotels (136 i.e. 32.9% of all tourist accommodation establishments).

All of the tourist accommodation establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018 offered 32.3 thousand bed places (4.0% of all establishments in the country). Most of them were bed places in all-year-round establishments (80.9%). Tourist accommodation establishments had an average of 78 bed places per one establishment. Throughout the analysed year there were 4.5 million overnight stays (5.0% of all overnight stays in the country). Most of them (49.6%) were in health resort establishments, in which duration of the stay was the longest (on average 16.7 nights). In comparison, a tourist spent on average 3.4 nights in a tourist accommodation establishment (in the country – 2.6 nights spent), which gave the Kujawsko-Pomorskie Voivodship the second place in Poland.

The tourist accommodation facilities density rate³ in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was 1.8 (the 7th position in the country). On average in Poland there were 2.6 bed places in tourist accommodation establishments per 1 km². It is worth noting that occupancy rate of bed places⁴ in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018 exceeded the country average by 4.5 percentage points and it was 44.6%, which gave the voivodship the 2nd place in the country.

In 2018, 1.3 million tourists were accommodated in tourist accommodation establishments (3.9% of all establishments in the country). Most of them stayed in hotels (62.0%). Among the rest of the frequently visited establishments were health resort establishments (11.3% of all the tourists accommodated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship).

The vast majority, that is 92.1% of tourists accommodated in tourist accommodation establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018, were domestic tourists. They were mostly accommodated in hotels (59.9%) and health resort establishments (12.3%). Whereas Foreign tourists (116.6 thousand persons in 2018) were mostly accommodated in hotels (83.2%). Among foreigners the largest group were Germans (29.7%). The British (7.5%), French (5.1%) and Italians (4.5%) were also frequently stayed in accommodation establishments.

Furthermore, in tourist accommodation establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship there were catering establishments at the disposal of tourists. As of the end of July 2018 there were 358 of them. In total, in tourist accommodation establishments there worked 172 restaurants, 87 bars (including cafes), 76 canteens and 23 catering outlets.

3 Expressed by bed places in tourist accommodation establishments per 1 km² of area.

4 A ratio of nights spent in tourist accommodation establishments in a given year (or period) to the nominal number of bed places.

Niemale znaczenie dla atrakcyjności turystycznej województwa kujawsko-pomorskiego odgrywa rozwinięta turystyka uzdrowiskowa. Stacjonarną opiekę uzdrowiskową zapewniały w 2018 r. szpitale i sanatoria uzdrowiskowe, które w końcu roku dysponowały 7,9 tys. łóżek. Liczba pacjentów przebywających w ciągu analizowanego roku na leczeniu w trybie stacjonarnym wyniosła 148,5 tys. osób. Pod względem liczby pacjentów oraz liczby łóżek województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 2. pozycji ustępując jedynie województwu zachodniopomorskiemu.

Na atrakcyjność turystyczną zasadniczy wpływ ma także infrastruktura transportowa, pozwalająca na dotarcie do wybranego obiektu turystycznego lub miejsca zakwaterowania zarówno turystom krajowym, jak i zagranicznym. W ostatnich latach przeprowadzono szereg inwestycji prowadzących do zwiększenia dostępności komunikacyjnej województwa kujawsko-pomorskiego. Szczególną uwagę zwraca przebiegająca przez obszar województwa autostrada oraz drogi ekspresowe, których łączna długość w 2018 r. wynosiła 200,0 km (5,4% tego typu dróg w Polsce). W omawianym roku w województwie przypadło średnio 103,4 km dróg o nawierzchni twardej na 100 km² powierzchni (w kraju 97,2 km na 100 km² powierzchni).

Coraz bardziej dostępnym elementem infrastruktury komunikacyjnej w województwie kujawsko-pomorskim staje się wzrastająca w ostatnich latach sieć ścieżek rowerowych. W 2018 r. ich długość liczyła 1052,1 km, co stanowiło 7,6% długości wszystkich ścieżek w kraju. Było to 5,9 km w przeliczeniu na 100 km² (4. pozycja w Polsce).

Zarówno komunikację wewnętrzną, jak i międzywojewódzką ułatwiają dostępne linie kolejowe. W analizowanym roku w województwie kujawsko-pomorskim łączna długość linii kolejowych eksploatowanych liczyła 1200 km, tj. 6,7 km linii kolejowych na 100 km² powierzchni (5. pozycja w kraju). Dodatkowym atutem województwa szczególnie w relacjach międzynarodowych jest funkcjonujący w Bydgoszczy port lotniczy. W 2018 r. zarejestrowano w nim 412,9 tys. przyjazdów i wyjazdów pasażerów. Jednocześnie udział województwa w ruchu pasażerskim w Polsce wyniósł 0,9%.

W ujęciu przestrzennym w województwie kujawsko-pomorskim obserwuje się zróżnicowanie pod względem atrakcyjności turystycznej. Powiatem o wyraźnie widocznej funkcji turystycznej o charakterze ponadregionalnym jest powiat aleksandrowski z jednym z największych uzdrowisk północnej Polski, tj. Ciechocinkiem, w którym funkcja ta wyraźnie powiązana jest z turystyką uzdrowiskową. Analizowane wskaźniki funkcji turystycznej wykazały także znaczącą rolę turystyki w Toruniu, gdzie w 2018 r. przypadły 43 turystyczne obiekty noclegowe na 100 km² powierzchni. Wynika to zapewne ze znajdujących się w tym mieście atrakcji, w tym jedynej w województwie i jednego z szesnastu w kraju obiektu wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNE-

Health resort tourism was also important for the tourist attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. Inpatient health care in 2018 was provided by health resort hospitals and health resort sanatoria, which had 7.9 thousand bed places as of the end of the year. There were 148.5 thousand inpatients undergoing health resort treatment in 2018. In terms of the number of patients and beds the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was 2nd in Poland, only behind the Zachodniopomorskie Voivodship.

Road infrastructure is also an essential factor for tourist attractiveness. It helps both domestic and foreign tourists to reach a particular tourist sight or accommodation establishment. There have been numerous investment projects carried out in the recent years, leading to the improvement of transportation accessibility of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. The motorway and expressways which cross the area of voivodship are worth mentioning. Their total length in 2018 was 200.0 km (5.4% of this type of roads in Poland). In 2018 there were 103.4 km of hard surface roads per 100 km² of area (97.2 km per 100 km² – in the country).

The growing network of bicycle lanes is becoming an increasingly more accessible part of the road infrastructure of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. Its length in 2018 was 1052.1 km, which was 7.6% of all of the bicycle lanes in the country. There were 5.9 km of them per 100 km² (the 4th position in Poland).

Both intra-regional and inter-regional transportation in the voivodship is facilitated by railway lines. There were 1200 km of railway lines operated, i.e. 6.7 km railway lines per 100 km² of area (the 5th position in the country). Another asset, especially in international transportation, is the airport in Bydgoszcz. There were 412.9 thousand arrivals and departures of passengers, registered in 2018 at the airport. At the same time, the share of the voivodship in the airline passenger traffic in Poland was 0.9%.

There is a spatial diversity in the tourist attractiveness of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. The powiat with a distinctly visible sub-regional tourist function is the aleksandrowski powiat, with one of the largest health resort in northern Poland – Ciechocinek, in which this function is clearly connected with health resort tourism. The analysed touristic functions indicators revealed also a significant role of tourism in Toruń, where in 2018 there were 43 tourist accommodation establishments per 100 km² of area. It is probably due to attractions located there, including the only in the voivodship and one of the 16 sites in the country, inscribed on the UNESCO World Heritage List i.e. the Medieval Town of Toruń and also because of a wide range of cultural and entertainment attractions to offer.

SCO, tj. średniowiecznego zespołu miejskiego a także z bogatego wachlarza oferowanych atrakcji kulturalno-rozrywkowych.

W ramach graficznego zobrazowania wybranych zagadnień opisanych w syntezie oraz rozwoju geoprzestrzennych metod prezentacji zjawisk, została przygotowana przez Urząd Statystyczny w Bydgoszczy bezpłatna mapa online w popularnym serwisie Google Maps:

https://www.google.com/maps/d/viewer?hl=pl&mid=1g-TLUgR5L9_RT8d2QGYis4jqhPYviFQD8&ll=53.0619589839345%2C18.504433500000004&z=9

Selected issues described in the synthesis have been presented on a free online map on the popular Google Maps website:

https://www.google.com/maps/d/viewer?hl=pl&mid=1g-TLUgR5L9_RT8d2QGYis4jqhPYviFQD8&ll=53.0619589839345%2C18.504433500000004&z=9

Rozdział 1

Chapter 1

Podstawowe informacje przyrodniczo-geograficzne

Basic natural and geographical information

Informacje ogólne

Województwo kujawsko-pomorskie położone jest w północno-środkowej części Polski. Osadzone jest po obu brzegach Wisły między pojezierzem Pomorskim i Mazurskim. Leży w obrębie makroregionów: Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, Doliny Wisły oraz Pojezierza Południowopomorskiego, Chełmińsko-Dobrzyńskiego i Wielkopolskiego¹ (J. Kondracki, 1980). Poza południową, niewielką częścią, całość województwa położona jest w strefie krajobrazu młodoglacialnego, którego charakterystycznymi cechami są wysoczyzny morenowe o zróżnicowanej rzeźbie terenu, formy pagórkowate oraz liczne jeziora polodowcowe. Charakterystyczną cechą równin jest ich zwymięszenie oraz występowanie jednego z największych w Polsce zwartej kompleksu leśnego - Borów Tucholskich. Powierzchnia województwa kujawsko-pomorskiego według stanu w dniu 1 stycznia 2018 r. (dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii) zajmowała 1797,1 tys. ha, co stanowiło 5,7% powierzchni kraju.

Najwyższym wzniesieniem województwa jest Czarna Góra o wysokości 189 m n.p.m. położona w rejonie Kamienia Krajeńskiego w paśmie tzw. Gór Obkaskich. Najniższy położony punkt (ok. 13 m n.p.m.) znajduje się na północny-wschód od miejscowości Nowe.

Warunki przyrodnicze oraz dobry stan środowiska naturalnego stanowią doskonałą bazę dla rozwoju turystyki w regionie.

Do obszarów o wyjątkowych walorach przyrodniczych oraz turystycznych należą parki krajobrazowe:

- Zespół Parków Krajobrazowych Nad Dolną Wisłą (obejmujący trzy parki krajobrazowe – Nadwiślański, Chełmiński i Góry Łosiowe),
- Brodnicki Park Krajobrazowy,
- Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy,
- Górznińsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy,
- Krajeński Park Krajobrazowy,
- Nadgoplański Park Tysiąclecia,
- Tucholski Park Krajobrazowy,
- Wdecki Park Krajobrazowy.

¹ J. Kondracki. Geografia fizyczna Polski. PWN. 1980

General information

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship is located in the north-central part of Poland. It stretches across both banks of the Vistula River, between the Pomeranian Lakeland and the Masurian Lakeland. The voivodship is situated within the macro-regions: the Toruń-Eberswalde ice-marginal valley, the Vistula valley, the South Pomeranian Lakeland, the Chełmno-Dobrzyń Lake District and the Great Poland Lakeland¹ (J. Kondracki, 1980). With the exception of a small, southern part of the voivodship, its majority is situated in a young-glacial zone, characterised by morainic plateaus with varied topography, hill formations and numerous post-glacial lakes. A characteristic feature of the plains are dune areas and the largest compact forest complex in Poland – the Tuchola Forest. The area of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship as of 1 January 2018 (data from the Head Office of Geodesy and Cartography) was 1797.1 thousand ha, which accounted for 5.7% of the country's area.

The highest elevation of the voivodship is the so-called Czarna Góra, at an altitude of about 189 metres above sea level, located in the vicinity of Kamień Krajeński in the commonly named Obkaskie Mountains. The lowest point (13 m.a.s.l.) is located north-east of Nowe.

Natural conditions and good quality of the natural environment constitute a perfect base for the development of tourism in the region.

The areas characterised by exceptional natural and touristic features are landscape parks:

- the Complex of Landscape Parks on the Lower Vistula (comprising three landscape parks: the Vistula Landscape Park, Chełmno Landscape Park, Góry Łosiowe Landscape Park),
- Brodnica Landscape Park,
- Gostynin-Włocławek Landscape Park,
- Górzno-Lidzbark Landscape Park,
- Krajna Landscape Park,
- Gopło Millenium Landscape Park,
- Tuchola Landscape Park,
- the Wda Landscape Park.

¹ J. Kondracki. Physical geography of Poland. PWN. 1980

W 2018 r. parki krajobrazowe obejmowały 13,3% powierzchni kujawsko-pomorskiego, stawiając tym samym województwo na 3 pozycji w kraju – najlepiej w tym zestawieniu wypadło województwo śląskie (18,6%), najslabiej podlaskie (4,3%). W ujęciu powiatowym największy udział parków krajobrazowych w powierzchni ogółem odnotowano w powiecie sępoleńskim (77,3%). Taka forma ochrony bioróżnorodności nie została zarejestrowana w 2 miastach na prawach powiatu (Toruń, Grudziądz) i 7 powiatach (m.in. lipnowski i toruński). W gminie wiejskiej Chełmno powierzchnia parków krajobrazowych objęła aż 98,5% powierzchni tej jednostki. 98 gmin nie posiadało w swych granicach parków krajobrazowych.

Województwo kujawsko-pomorskie zajmuje czołowe miejsce pod względem liczby uznanych użytków ekologicznych. Są to głównie śródleśne bagna, torfowiska, łąki, wąwozy, kępy drzew i krzewów, oczka wodne itp.

Uczestniczy także w tworzeniu Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, tj. sieci obszarów chronionych na terenie Unii Europejskiej. Celem wyznaczania tych obszarów jest ochrona cennych pod względem przyrodniczym i zagrożonych składników różnorodności biologicznej.

W skład sieci Natura 2000 wchodzi:

- Obszary Specjalnej Ochrony ptaków – OSO, wyznaczone na podstawie Dyrektywy Rady 79/409/EEG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków, tzw. Ptasiej.
- Specjalne Obszary Ochrony siedlisk – SOO, wyznaczone na podstawie Dyrektywy Rady 92/43/EEG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. Siedliskowej.

Warto również dodać, że położone na obszarze woj. kujawsko-pomorskiego Obszary Natura 2000 związane z Notecią i Kanałem Bydgoskim stanowią korytarz ekologiczny o randze europejskiej.

W województwie kujawsko-pomorskim obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) zajmowały 8,8% obszaru województwa, zaś specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) 4,9%, co plasowało województwo odpowiednio na 11 i 14 pozycji w Polsce.

Rozwojowi turystyki w województwie sprzyja również występowanie bardzo cennych zasobów wód mineralnych. Właściwości lecznicze wód wykorzystywane są w uzdrowiskach w: Ciechocinku, Inowrocławiu i Wiercu Zdroju.

Geograficznie urozmaity obszar województwa jest również zróżnicowany pod względem klimatycznym. Tereny położone na północy województwa, północnym-zachodzie i północnym-wschodzie charakteryzują się cechami klimatycznymi typowymi dla pojezierzy. Południowa część jest podporządkowana zjawiskom klimatycznym typowym dla

In 2018, landscape parks covered 13.3% of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship's area, thus putting the region in the 3rd position in the country – the best in this ranking was the Śląskie Voivodship (18.6%), the last was the Podlaskie Voivodship (4.3%). As regards powiats, the largest share of landscape parks in the total area was recorded in the sępoleński powiat (77.3%). This form of biodiversity protection was not registered in 2 cities with powiat status (Toruń, Grudziądz) and 7 powiats (among others the lipnowski and toruński powiats). In the rural gmina of Chełmno, the area of landscape parks covered as much as 98.5% of the area of this unit. 98 gminas did not have landscape parks within their borders.

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship occupies a leading position in terms of the number of recognised ecological sites. These are mainly mid-forest swamps, peat bogs, meadows, ravines, clumps of trees and shrubs, ponds, etc.

The voivodship participates also in the creation of the European Ecological Network Natura 2000, i.e. the network of protected areas in the European Union. The aim of these areas is to protect valuable natural and endangered components of biodiversity.

The Natura 2000 network consists of:

- Special Protection Areas for wild birds – SPAs, designated on the basis of Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds, the so-called Birds Directive.
- Special Areas of Conservation of Habitats – SACs, designated on the basis of Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the protection of natural habitats and wild fauna and flora, the so-called Habitats Directive.

It is also worth adding that Natura 2000 areas situated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, alongside the Noteć River and the Bydgoszcz Canal constitute an ecological corridor of European importance.

Special Protection Areas (SPAs) covered 8.8% of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship's area, while Special Areas of Conservation (SACs) 4.9%, which put the voivodship into 11th and 14th positions in Poland, respectively.

The valuable resources of mineral waters are also conducive to the development of tourism. Healing properties of mineral waters are utilised in health establishments situated in: Ciechocinek, Inowrocław and Wieniec Zdrój.

The geographically varied area of the voivodship is also heterogenous in terms of climate. The areas located in the north, north-west and north-east of the voivodship are characterised by climatic features typical of lake districts. The southern part is subjected to climate phenomena typical of central Poland. The climate of the region can be described

Polski Środkowej. Klimat regionu można określić jako przejściowy – od klimatu pobrzeży bałtyckich i pojezierzy, do klimatu Wielkich Dolin Środkowopolskich.

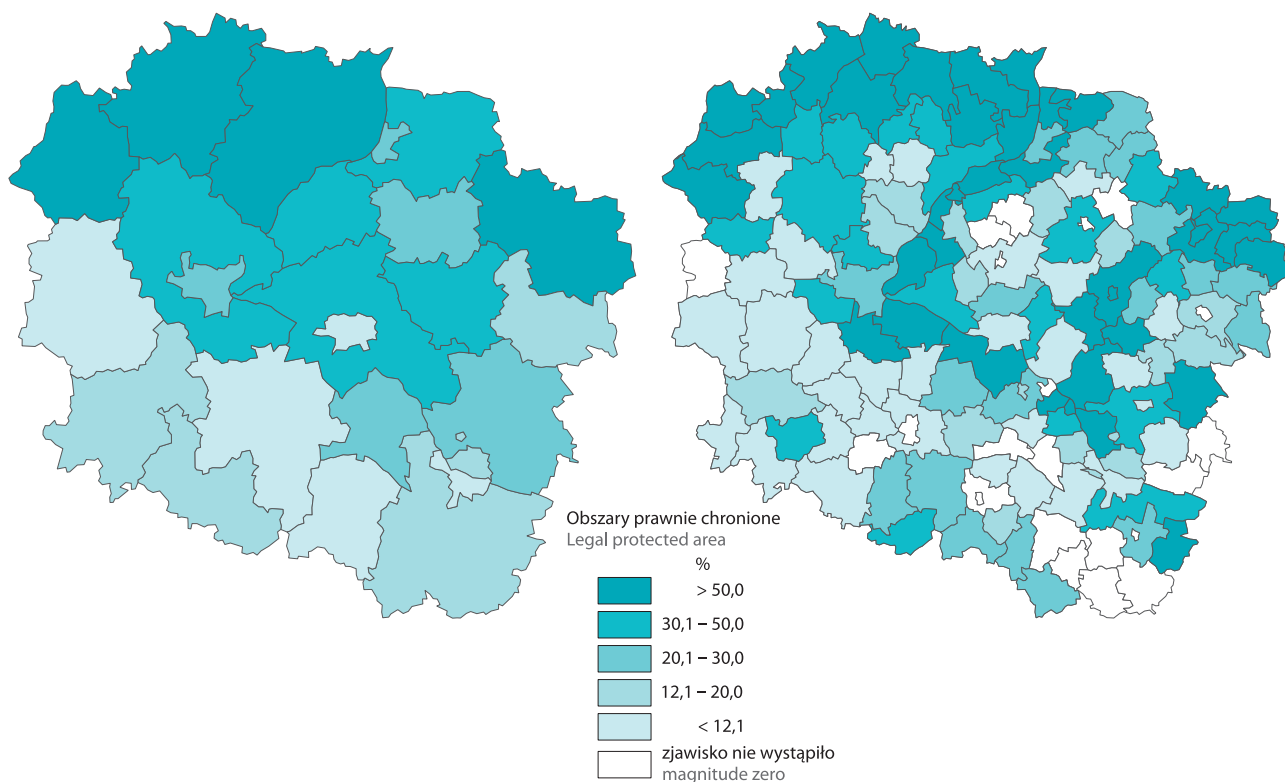
Województwo kujawsko-pomorskie należy do obszarów cennych przyrodniczo. Obszary prawnie chronione w 2018 r. stanowiły 32,4% jego powierzchni (7 lokata w kraju, najwyższa dotyczyła województwa świętokrzyskiego – 65,0%, najniższa dolnośląskiego – 18,6%). Tą formą ochrony największa część powierzchni objęta była w powiecie sępoleńskim (79,0%), zaś najmniejsza w dwóch miastach na prawach powiatu – Włocławku (0,8%) i Toruniu (7,7%). Na poziomie gmin ochrona prawna jest jeszcze bardziej zróżnicowana. Są gminy, jak np. Ciechocinek, gdzie całą powierzchnię stanowiły obszary prawnie chronione, ale też takie, w których omawiana forma ochrony nie miała zastosowania (21 gmin).

as a transitional one – from the climate of the Baltic coastal regions and lake districts, to the climate of large valleys of central Poland.

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship belongs to valuable natural areas. Legally protected areas in 2018 accounted for 32.4% of the voivodship's area (the 7th place in the country, the highest percentage in the Świętokrzyskie Voivodship – 65.0%, the lowest in the Dolnośląskie Voivodship – 18.6%). This form of protection covered the highest share of the total area in the sępoleński powiat (79.0%), while the lowest share of the total area in two cities with powiat status – Włocławek (0.8%) and Toruń (7.7%). At the gmina level, legal protection is even more diverse. There are gminas, such as the gmina of Ciechocinek, where the entire area was made up of legally protected areas, and also gminas, where the said form of protection was not applied at all (21 gminas).

Mapa 1. Obszary prawnie chronione w powiatach i gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r. Stan na 31 XII

Map 1. Legal protected area in poviats and gminas of the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship in 2018 As of 31 XII

W województwie kujawsko-pomorskim elementy przyrody są chronione także jako pomniki przyrody. Taki status na koniec 2018 r. miało blisko 2,5 tys. obiektów. Znajdowały się one głównie w północno-zachodniej części województwa, zwłaszcza w powiatach świeckim i nakielskim (odpowiednio 325 i 270 pomników przyrody). Najmniej tego typu form

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, components of nature are also protected as monuments of nature. As at the end of 2018 nearly 2.5 thousand objects had such status. They were concentrated mainly in the northwestern part of the voivodship, especially in the świecki and nakielski powiats (325 and 270 monuments of nature, respectively). The least

ochrony przyrody można było zauważyć w południowo-zachodniej części regionu, tj. w mieście Włocławek (5 pomników) i powiecie radziejowskim (21 pomników).

Zróżnicowanie rozkładu pomników przyrody jeszcze bardziej dostrzegalne było na poziomie gmin, przy czym w omawianym roku pomniki przyrody wystąpiły w każdej gminie. Ich liczba wahała się od 104 w gminie wiejskiej Rogóźno do 1. Gmin z jednym pomnikiem przyrody było 14. Należały do nich m.in. Ciechocinek, Bądkowo i Chełmża.

Istotną rolę w kształtowaniu warunków przyrodniczych i klimatycznych odgrywają lasy. W 2018 r. w województwie kujawsko-pomorskim zajmowały one 421942 ha, co stanowiło 23,5% powierzchni województwa. Pod względem wskaźnika lesistości, który był niższy o 6,1 p. proc. niż średnio w kraju, województwo zajmowało 13 lokatę w kraju.

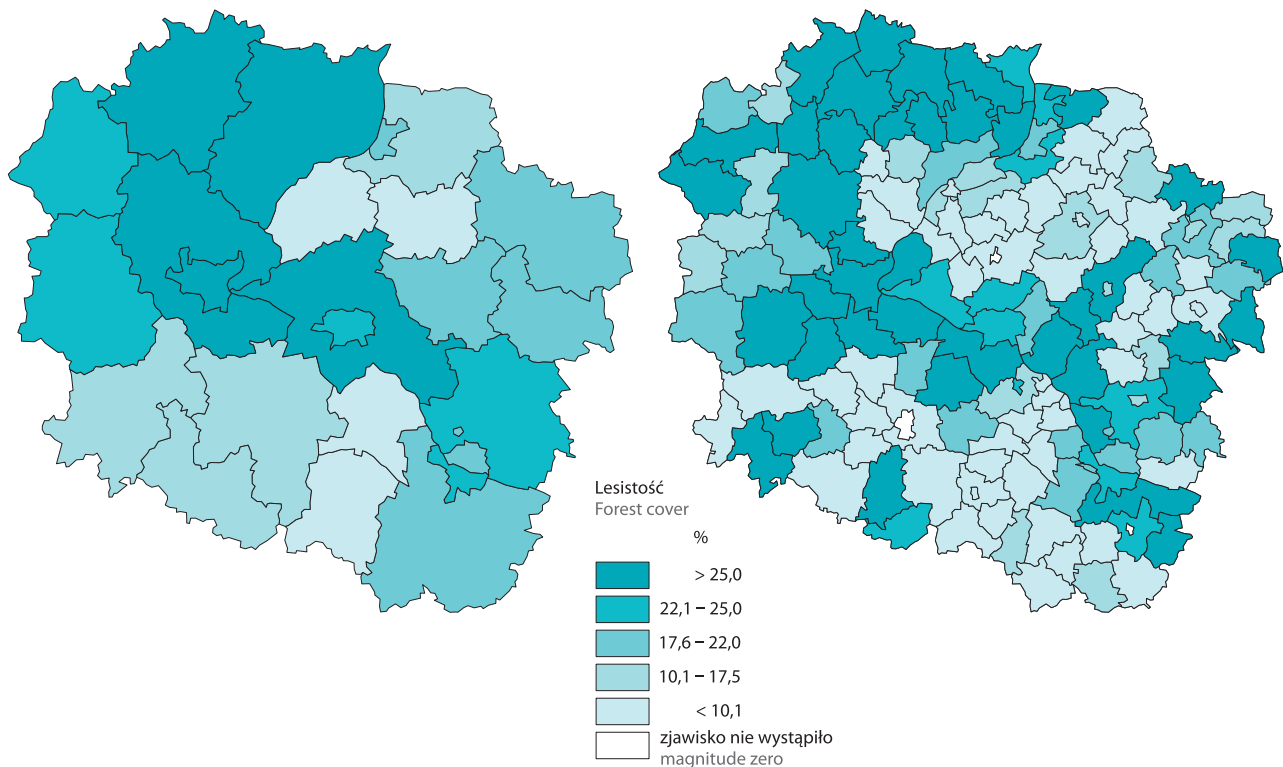
of this type of nature protection forms could be seen in the southeastern part of the region, i.e. in the city of Włocławek (5 monuments) and the radziejowski powiat (21 monuments).

The diversification of the distribution of monuments of nature was even more noticeable at the gmina level, however in the analysed year monuments of nature were in each gmina. Their number ranged from 104 in the rural gmina of Rogóźno to 1. There were 14 gminas with one monument of nature, among others Ciechocinek, Bądkowo and Chełmża.

Forests play an important role in shaping the natural and climatic conditions. In 2018, they covered 421942 ha in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, which constituted 23.5% of the voivodship's area. In terms of forest cover, which was lower by 6.1 percentage points than the national average, the voivodship took the 13th place in the country.

Mapa 2. Lesistość w powiatach i gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r. Stan na 31 XII

Map 2. Forest cover in powiats and gminas of the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship in 2018 As of 31 XII

Największa lesistość występowała w województwie lubuskim (49,3%), a najmniejsza w łódzkim (21,5%). W województwie kujawsko-pomorskim lasy są rozmieszczone nierównomiernie. Największą część zajmowały w powiecie tucholskim, gdzie stanowiły 48,7% obszaru, podczas gdy w radziejowskim zaledwie 5,0%. Wśród gmin wskaźnik lesistości był jeszcze bardziej zróżnicowany. Najwięcej

The largest forest cover was in the Lubuskie Voivodship (49.3%), while the smallest in the Łódzkie Voivodship (21.5%). In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship forests are unevenly distributed. They covered relatively the largest area in the tucholski powiat, where they constituted 48.7% of the total area, while in the radziejowski powiat only 5.0%. Among gminas, the forest cover indicator was even more

powierzchni, bo 83,1%, lasy zajmowały w gminie wiejskiej Wielka Nieszawka. W trzech gminach miejskich: Inowrocław, Chełmża i Kowal gruntów leśnych w ogóle nie odnotowano.

Do walorów krajoznawczych województwa kujawsko-pomorskiego zaliczamy między innymi szlaki turystyczne. Łączna długość szlaków turystycznych w województwie wyniosła w 2018 r. 6,0 tys. km. Na 100 km² powierzchni przypadało 33,2 km szlaków turystycznych. W 2018 r. do najdłuższych szlaków turystycznych, podobnie jak w roku poprzednim, należały szlaki piesze nizinne – 3,3 tys. km, rowerowe – 1,7 tys. km oraz szlaki kajakowe 0,3 tys. km. Szlaki piesze spacerowe są najkrótsze, a ich długość wynosiła w 2018 r. 55,8 km. Turysta ma do wyboru 107 znakowanych szlaków pieszych, z których w 2018 r. skorzystało 18,7 tys. osób.

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze zorganizowało w 2018 r. w województwie 1187 wycieczek i imprez, w których wzięło udział 37,4 tys. uczestników. Wśród wycieczek i imprez przeważały wycieczki piesze nizinne oraz imprezy kolarskie (odpowiednio 385 i 344 imprezy).

diverse. The rural gmina of Wielka Nieszawka was characterised by the largest forest cover, at the level of 83.1%. In three urban gminas: Inowrocław, Chełmża and Kowal, there was no forest land.

Sightseeing values of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship include, among other things, tourist trails. The total length of tourist trails in the voivodship in 2018 was 6.0 thousand km. There were 33.2 km of tourist trails per 100 km² of area. In 2018, lowland hiking trails were among the longest tourist trails, as in the previous year – 3.3 thousand km, cycling trails – 1.7 thousand km and kayak trails 0.3 thousand km. Walking trails are the shortest, and their length in 2018 was 55.8 km. A tourist has a choice of 107 marked hiking trails, which were used by 18.7 thousand people in 2018.

In that year, the Polish Tourist and Sightseeing Society organised 1187 trips and events in the voivodship in which participated 37.4 thousand people. The trips and events were mainly lowland hiking tours and cycling events (385 and 344 events, respectively).

Rozdział 2

Chapter 2

Turystyczne obiekty noclegowe i ich wykorzystanie

Tourist accommodation establishments and their occupancy

Informacje ogólne

Atrakcyjność turystyczną obszaru w pewnym stopniu kształtuje dostępność bazy noclegowej, a zwłaszcza stopień jej wykorzystania. W województwie kujawsko-pomorskim od kilku lat wzrasta liczba obiektów noclegowych, jak i osób z nich korzystających. W efekcie wzrasta stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych.

Turystyczne obiekty noclegowe

Według stanu z 31 lipca 2018 r. badaniem statystycznym objętych było 414 turystycznych obiektów noclegowych posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych (rok wcześniej było to 406 obiektów). Stanowiły one 3,7% ogólnej liczby obiektów w Polsce.

Najwięcej turystycznych obiektów noclegowych w 2018 r. znajdowało się w województwie pomorskim (1637), natomiast najmniej – w województwie opolskim (173). Wewnątrz województwa kujawsko-pomorskiego, najczęściej omawianych obiektów zlokalizowanych było w powiecie aleksandrowskim (61), najmniej w powiecie rypińskim (2 obiekty noclegowe). Turystyczne obiekty noclegowe występowały we wszystkich miastach na prawach powiatu. Ich liczba wahała się od 50 obiektów w Toruniu do 13 obiektów w Grudziądzu. Wśród gmin pod tym względem wyróżniało się miasto Ciechocinek, gdzie działało 57 obiektów noclegowych posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych.

Zdecydowana większość (82,9%) obiektów noclegowych w województwie kujawsko-pomorskim oferowała wypoczynek całoroczny, pozostałe to obiekty sezonowe.

Największą, bo liczącą prawie 50% grupę wśród turystycznych obiektów noclegowych w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły obiekty hotelowe. Zalicza się do nich: hotele, obiekty spełniające funkcję hotelu, motelu, pensjonatu, którym nie została nadana żadna kategoria, a także obiekty świadczące usługi hotelowe, m. in. domy gościnne i zajazdy. Najliczniejszą grupą wśród nich stanowiły hotele (136 tj. 32,9% turystycznych obiektów noclegowych), w któ-

General information

The tourist attractiveness of the area is to some extent affected by the availability of accommodation facilities, in particular the degree of their use. In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the number of accommodation establishments as well as the number of accommodated tourists have been increasing year after year. As a result the occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments is also increasing.

Tourist accommodation establishments

As at 31 July 2018, a continuous statistical survey covered 414 tourist accommodation establishments with 10 or more bed places (in the previous year 406 establishments). They accounted for 3.7% of the total number of establishments in Poland.

The most tourist accommodation establishments in 2018 were in the Pomorskie Voivodship (1637), while the least – in the Opolskie Voivodship (173). In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the most of them were located in the aleksandrowski powiat (61), the least in the rypiński powiat (2 accommodation establishments). Tourist accommodation establishments were in all cities with powiat status. Their number ranged from 50 in Toruń to 13 in Grudziądz. Among gminas, the most prominent in this respect was Ciechocinek, where there were 57 establishments with 10 or more bed places.

The vast majority (82.9%) of accommodation establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship offered all-year-round recreation, the rest were seasonal establishments.

The largest, that is almost a 50% group among tourist accommodation establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was constituted by hotels and similar establishments. They comprise hotels, facilities fulfilling the function of a hotel, motel or boarding house, which were not assigned to any category, as well as establishments providing hotel services, among others guest houses and inns. The most numerous group among them were hotels (136, i.e. 32.9% of tourist accommodation establishments), the num-

rej w stosunku do poprzedniego roku przybyły 4 obiekty. Nieco mniej liczną grupę stanowiły inne obiekty spełniające funkcje hotelu (12,6%).

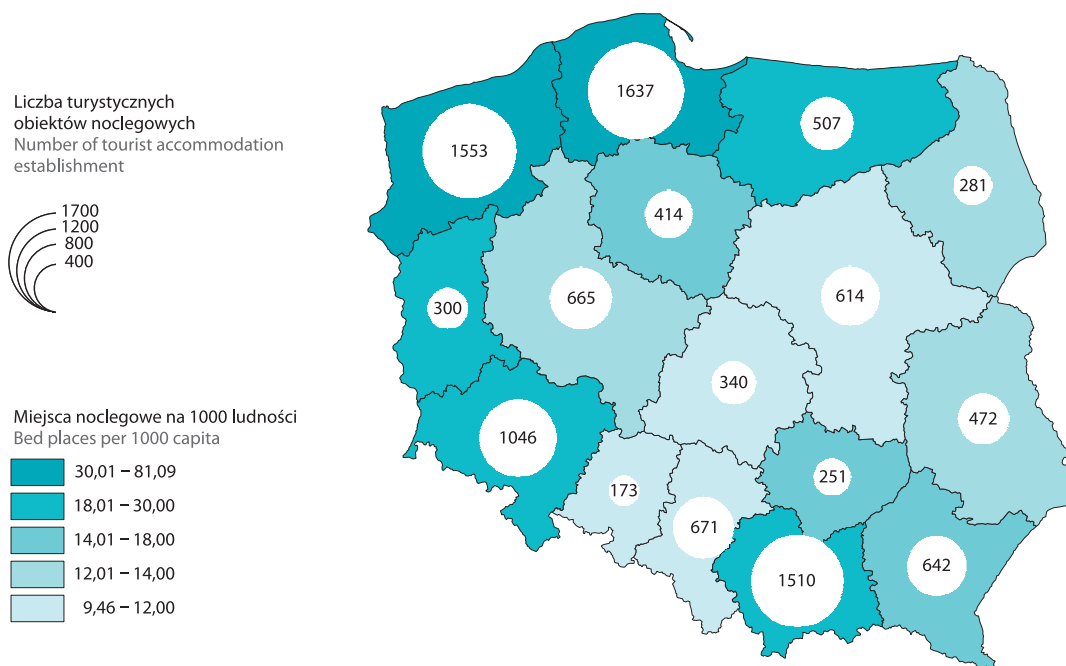
Kolejne grupy obiektów turystycznych to pokoje gościnne/kwatery prywatne (9,4%) i ośrodki wczasowe (9,2%). Zakłady uzdrowiskowe stanowiły 7,2% ogółu obiektów, a kwatery agroturystyczne 6,3%.

ber of which increased by 4 as compared to the previous year. A slightly less numerous group was constituted by facilities fulfilling the function of a hotel (12.6%).

The next group of tourist establishments were guest rooms/private lodgings (9.4%) and holiday centres (9.2%). Health establishments constituted 7.2% of the total number of establishments, whereas agrotourism lodgings 6.3%.

Mapa 3. Miejsca noclegowe oraz liczba turystycznych obiektów noclegowych w 2018 r. Stan na 31 VII

Map 3. Bed places and number of tourist accommodation establishments in 2018 As of 31 VII

Turystyczne obiekty noclegowe w województwie kujawsko-pomorskim to – podobnie jak w całym kraju – placówki średniej wielkości. W 2018 r. przeciętnie 1 obiekt dysponował 78 miejscami noclegowymi (w kraju – przeciętnie 72 miejsca).

Pod tym względem wyraźnie wyróżniało się województwo mazowieckie, gdzie 1 turystyczny obiekt noclegowy dysponował 102 miejscami. Średnio, niemal o połowę mniejsze były obiekty noclegowe w województwie podlaskim (52 miejsca noclegowe na 1 obiekt).

Tourist accommodation establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship are – as in the whole country – medium-sized facilities. In 2018, one establishment had on average 78 bed places (in the country – an average of 72 bed places per establishment).

In this respect, the Mazowieckie Voivodship stood out clearly, where on average one accommodation establishment had 102 bed places, while accommodation establishments in the Podlaskie Voivodship were on average nearly half the size (52 bed places per 1 establishment).

Tablica 1. Baza noclegowa oraz turyści korzystający z noclegów, w tym zagraniczni według województw, Stan na 31 VII**Table 1. Accommodation base and tourists using accommodation, including foreign by voivodship, As of 31 VII**

Województwa Voivodships	obiekty ogółem facilities, total	miejsca noclegowe ogółem number of bed places, total	udzielone noclegi ogółem nights spent, total	turyści (korzystający) ogółem ^a tourists ^a , total	
				ogółem total	w tym of which
					turyści zagraniczni (korzystający) – nierezydenci foreign tourists (non-residents)
POLSKA	11 076	798 723	88 860 463	33 895 930	7 082 231
Dolnośląskie	1 046	69 980	9 034 206	3 654 787	696 726
Kujawsko-pomorskie	414	32 259	4 454 608	1 326 633	116 637
Lubelskie	472	26 580	2 296 723	1 079 253	126 390
Lubuskie	300	18 512	1 429 521	687 751	177 639
Łódzkie	340	23 369	2 560 848	1 351 302	194 876
Małopolskie	1 510	101 065	13 918 770	5 207 352	1 504 318
Mazowieckie	614	62 745	9 398 882	5 336 963	1 588 719
Opolskie	173	11 138	889 079	419 238	54 454
Podkarpackie	642	34 743	3 540 363	1 263 445	151 037
Podlaskie	281	14 636	1 211 432	638 801	145 137
Pomorskie	1 637	115 901	9 815 973	3 047 790	572 393
Śląskie	671	49 096	6 315 306	2 809 293	422 025
Świętokrzyskie	251	17 778	1 796 855	624 099	36 984
Warmińsko-mazurskie	507	40 813	3 236 269	1 308 573	162 345
Wielkopolskie	665	42 014	3 808 165	2 099 501	310 980
Zachodniopomorskie	1 553	138 094	15 153 463	3 041 149	571

a Stan dla okresu I-XII 2018 r.
a As of I-XII 2018.

W powiatach województwa kujawsko-pomorskiego największe obiekty noclegowe znajdowały się w powiecie włocławskim dysponując przeciętnie 202 miejscami noclegowymi na 1 obiekt, a najmniejsze w powiecie chełmińskim (przeciętnie 25 miejsc na 1 obiekt noclegowy). Wśród miast na prawach powiatu średnio największą liczbą miejsc, bo 105 na 1 obiekt, dysponowały obiekty noclegowe zlokalizowane w Grudziądzu, a przeciętnie najmniejszą – obiekty usytuowane we Włocławku (62 miejsca noclegowe na 1 obiekt). Analizując wielkość turystycznych obiektów noclegowych w ujęciu gminnym, można zauważyć, że przeciętnie najwięcej miejsc noclegowych (399) na 1 obiekt posiadały obiekty położone w gminie miejsko-wiejskiej Brześć Kujawski, a najmniej obiekty usytuowane w gminie wiejskiej Chełmno (przeciętnie 12 miejsc na 1 obiekt noclegowy).

Udogodnieniem dla turystów były działające w turystycznych obiektach noclegowych placówki gastronomiczne. W województwie kujawsko-pomorskim w końcu lipca 2018 r. było ich 358, tj. o 16 mniej niż w poprzednim roku. Placówki gastronomiczne w województwie stanowiły 4,5% placówek gastronomicznych w kraju.

In powiats of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the largest accommodation establishments were in the włocławski powiat with an average of 202 bed places per 1 establishment, while the smallest in the chełmiński powiat (on average 25 bed places per 1 accommodation establishment). Among cities with powiat status, on average, the largest number of bed places, 105 per 1 establishment, had accommodation establishments located in Grudziądz, while the smallest – establishments situated in Włocławek (62 bed places per 1 establishment). When analysing the size of tourist accommodation establishments by gmina, it can be seen that, on average, the largest number of bed places (399) per 1 establishment were in establishments located in the urban-rural gmina of Brześć Kujawski, while the smallest establishments were located in the rural gmina of Chełmno (an average of 12 bed places in each accommodation establishment).

For the convenience of tourists there were catering establishments operating in tourist accommodation establishments. In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship at the end of July 2018 there were 358 of them, 16 less than in the previo-

Ogółem w turystycznych obiektach noclegowych województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r. działalność prowadziły 172 restauracje, 87 barów (w tym kawiarnie), 76 stołówek i 23 punkty gastronomiczne. W przeliczeniu na 100 turystycznych obiektów noclegowych w województwie działalność gastronomiczną prowadziło średnio 86 placówek. Przy czym w obiektach hotelowych działało 116 placówek, a w pozostałych obiektach 58. W hotelach działały najczęściej restauracje oraz bary i kawiarnie. Stołówki były natomiast domeną zakładów uzdrowiskowych, a punkty gastronomiczne – ośrodków wczasowych.

Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych

W województwie kujawsko-pomorskim, w końcu lipca 2018 r., turystyczne obiekty noclegowe dysponowały 32,3 tys. miejsc noclegowych, tj. 4,0% wszystkich w kraju. Pod względem liczby miejsc noclegowych dominowało województwo zachodniopomorskie, które skupiało 17,3% tego typu miejsc w kraju. Najmniej natomiast było ich w województwie opolskim (1,4%). Liczba miejsc noclegowych w województwie kujawsko-pomorskim była na podobnym poziomie jak w roku poprzednim. W większości były to miejsca noclegowe w obiektach całorocznych (80,9%). Największą liczbę miejsc oferowały hotele (35,2% ogółu miejsc w województwie). Znaczny odsetek w ogólnej liczbie miejsc noclegowych stanowiły miejsca w zakładach uzdrowiskowych (22,2%). Miejsca noclegowe w ośrodkach wczasowych stanowiły 9,3%, w ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych 4,7% i polach biwakowych 4,3%. Największy wzrost (bo o 16,3%) liczby miejsc noclegowych w skali roku zanotowano w przypadku kempingów.

Rozkład miejsc noclegowych wewnątrz województwa pozostawał w silnej dodatniej zależności z rozkładem turystycznych obiektów noclegowych. Najwięcej ich było w powiecie aleksandrowskim (18,6% w ogólnej liczbie miejsc noclegowych w województwie). Najmniej, bo tylko 0,2% w powiecie rypińskim. W układzie gminnym poza miastami na prawach powiatu, wyróżniało się miasto Ciechocinek. W tej uzdrowiskowej gminie znajdowało się 18,2% miejsc noclegowych w województwie.

us year. Catering establishments in the voivodship constituted 4.5 % of catering establishments in the country.

In total, in tourist accommodation establishments of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, 172 restaurants, 87 bars (including cafes), 76 canteens and 23 catering outlets operated in 2018. There were on average 86 establishments conducting catering activities per 100 tourist accommodation establishments in the voivodship. At the same time, there were 116 catering establishments in hotels and similar establishments and 58 in the remaining establishments. Restaurants, bars and cafes operated most frequently in hotels. Canteens were the domain of health establishments, and catering outlets the domain of holiday centres.

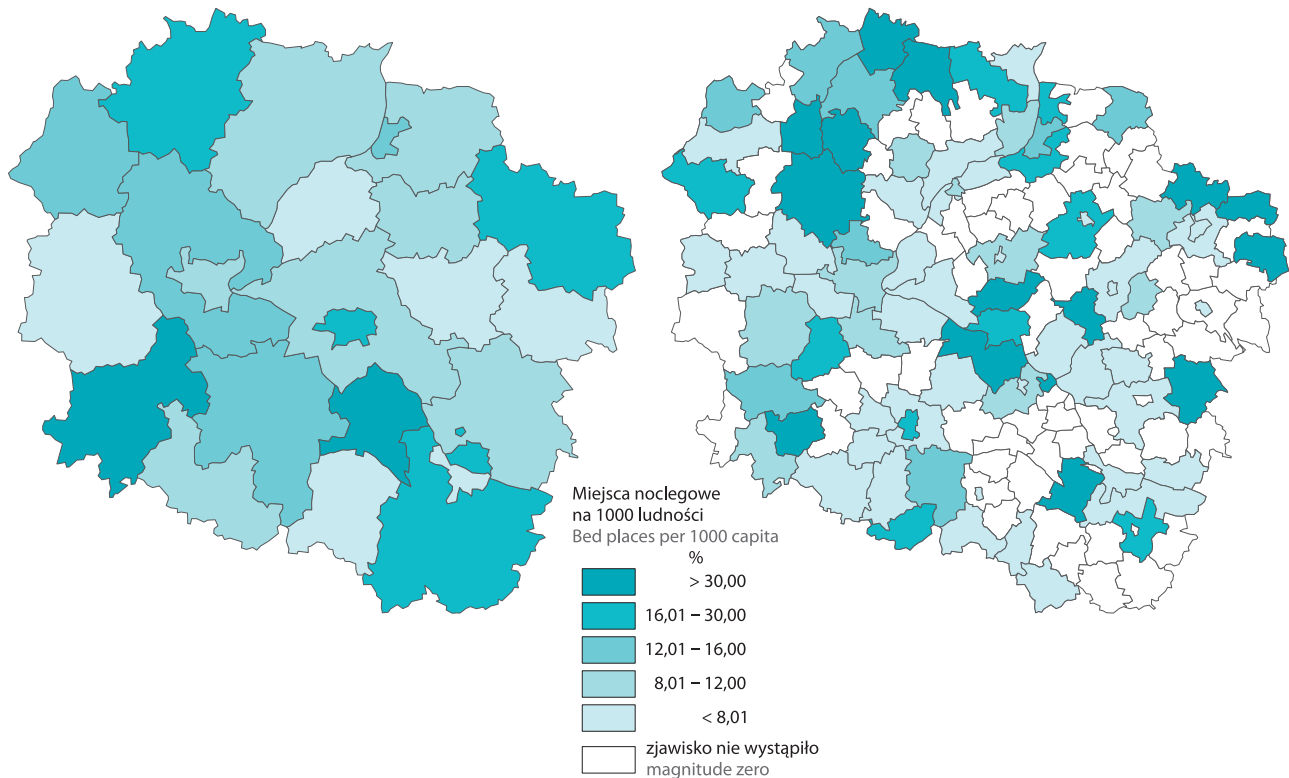
Bed places in tourist accommodation establishments

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, at the end of July 2018, tourist accommodation establishments had 32.3 thousand bed places, i.e. 4.0 % of all in the country. In terms of the number of bed places the Zachodniopomorskie Voivodship dominated, accounting for 17.3% of that type of places in the country, whereas the fewest bed places were in the Opolskie Voivodship (1.4%). The number of bed places in the voivodship was at a similar level as in the previous year. Mostly they were bed places in all-year-round establishments (80.9 %). Hotels offered the largest number of bed places (35.2 % of the total number of bed places in the voivodship). A significant percentage of the total number of bed places were those in health establishments (22.2 %). Bed places in holiday centres accounted for 9.3% of the total number, in training and recreation centres – 4.7% and camping sites – 4.3%. The largest increase in the number of bed places per year was recorded in the case of camping sites.

The distribution of bed places within the voivodship remained in a strong positive relationship with the distribution of tourist accommodation establishments. The most of them were in the aleksandrowski powiat (18.6% of the total number of bed places in the voivodship). The fewest of them, only (0.2%), were in the rypiński powiat. When gminas are concerned, apart from cities with powiat status, the town of Ciechocinek was also prominent. In that health resort gmina there were 18.2% of bed places of the voivodship.

Mapa 4. Miejsca noclegowe na 1000 ludności w powiatach i gminach województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r. Stan na 31 VII

Map 4. Bed places per 1000 capita by powiats and gminas of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018 As of 31 VII

We wszystkich turystycznych obiektach noclegowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. udzielono 4,5 mln noclegów i było to o 4,3% więcej niż w poprzednim roku. Udzielone w województwie noclegi stanowiły 5,0% wszystkich udzielonych turystom noclegów w kraju. Najwięcej noclegów udzielono w województwie zachodniopomorskim (17,1% noclegów udzielonych w kraju), najmniej w województwie opolskim (1,0%). Większość udzielonych noclegów (49,6%) zapewniono w zakładach uzdrowiskowych. W hotelach udzielono 31,1% noclegów. Największy wzrost udzielonych noclegów w stosunku do poprzedniego roku zanotowano na polach biwakowych (wzrost o 68,5%). Znacząco, bo o 40,7%, wzrosła liczba udzielonych noclegów w hostelach.

Rozkład noclegów wewnątrz województwa kujawsko-pomorskiego pozostawał w ścisłej zależności z rozmieszczeniem turystycznych obiektów noclegowych i ich wielkością wyrażoną liczbą miejsc noclegowych. 1/3 ogólnej liczby udzielonych noclegów w województwie kujawsko-pomorskim przypadła na Ciechocinek.

W 2018 r., podobnie jak w roku poprzednim, turysta przeciętnie spędził w obiekcie noclegowym zlokalizowanym

There were 4.5 million nights spent in all tourist accommodation establishments in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018, which was 4.3% more than in the previous year. Nights spent in the voivodship constituted 5.0% of all nights spent in the country. The most overnight stays were provided in the Zachodniopomorskie Voivodship (17.1% of nights spent in the country), while the fewest in the Opolskie Voivodship (1.0%). Most of them (49.6%) were in health establishments. 31.1% of nights spent were in hotels. The largest increase in nights spent as compared to the previous year was recorded in camping sites (an increase of 68.5%). The number of nights spent increased significantly, by 40.7%, in hostels.

The distribution of nights spent within the Kujawsko-Pomorskie Voivodship remained in a close relationship with the distribution of tourist accommodation establishments and their size in terms of the number of bed places. One third of nights spent in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was in Ciechocinek.

In 2018, as in the previous year, a tourist spent an average of 3.4 nights at an accommodation establishment located in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (2.6 nights in the co-

w województwie kujawsko-pomorskim 3,4 nocy (w kraju – 2,6 nocy). Spośród wszystkich województw uplasowało to Kujawsko-Pomorskie na 2 lokacie w kraju. Przeciętnie najdłużej turyści nocowali w województwie zachodniopomorskim (5,0 nocy), a najkrócej w województwie mazowieckim i wielkopolskim (po 1,8 nocy).

Porównując przeciętną długość pobytu turysty w poszczególnych jednostkach terytorialnych województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r., najdłużej turyści przebywali w powiecie włocławskim (11,9 nocy), spośród miast na prawach powiatu – w Bydgoszczy (2,2 nocy).

Pobyt turystów krajowych w obiektach znajdujących się na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, podobnie jak w poprzednim roku, trwał przeciętnie 3,5 nocy, a turystów zagranicznych 2,4 nocy.

Analizując długość pobytu w poszczególnych rodzajach obiektów, w województwie kujawsko-pomorskim przeciętnie najdłużej przebywano w zakładach uzdrowiskowych, gdzie pobyt trwał średnio 16,7 nocy.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. przy odnotowanym wzroście liczby turystów korzystających z bazy noclegowej wzrósł stopień wykorzystania miejsc noclegowych¹. Wyniósł on 44,6% (w kraju 40,1%) i był wyższy o 0,9 p. proc. niż w roku poprzednim. Pod względem tego wskaźnika Kujawsko-Pomorskie uplasowało się wraz z województwem mazowieckim na 2 miejscu, zaraz po województwie zachodniopomorskim (51,6%). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach turystycznych zlokalizowanych w poszczególnych powiatach województwa kujawsko-pomorskiego był najwyższy w powiecie inowrocławskim (72,7%), a spośród miast na prawach powiatu – w Toruniu (39,6%).

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych wykazuje sezonowość. Podobnie jak w latach wcześniejszych najczęściej miejsc noclegowych wykorzystano w lipcu i sierpniu, po ok. 50%. W miesiącach zimowych wskaźnik ten był znacznie niższy, a w styczniu i grudniu wykorzystano tylko około 36% nominalnej liczby miejsc noclegowych.

Rozpatrując stopień wykorzystania miejsc noclegowych w 2018 r. według rodzaju obiektu noclegowego, podobnie jak w roku ubiegłym., najwyższą wartość odnotowano w zakładach uzdrowiskowych (85,4%).

Znacznie niższy był stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach hotelowych (32,5%). Odwiedzający województwo kujawsko-pomorskie korzystali z nich głównie w czerwcu i sierpniu (odpowiednio 40,6% i 39,4%), a najrzadziej w styczniu i lutym (odpowiednio 23,0% i 25,2%).

Among all voivodships, it gave the Kujawsko-Pomorskie Voivodship the 2nd place in the country. On average, tourists had the longest stays in the Zachodniopomorskie Voivodship (5.0 nights), while the shortest in the Mazowieckie and Wielkopolskie Voivodships (1.8 nights each).

When comparing the average length of stay of a tourist in individual territorial units of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018, it can be noted that tourists stayed the longest in the włocławski powiat (11.9 nights), whereas among cities with powiat status – in Bydgoszcz (2.2 nights).

The stay of domestic tourists in establishments located in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, as in the previous year, lasted on average 3.5 nights, and in the case of foreign tourists – 2.4 nights.

When analysing the length of stay in individual types of establishments, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, on average, the longest stay was in health establishments, where it lasted on average 16.7 nights.

In 2018, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, with a noted increase in the number of accommodated tourists, the level of occupancy rate of bed places increased¹. It was 44.6% (in the country 40.1%) and it was higher by 0.9 percentage point as compared to the previous year. In terms of the rate the Kujawsko-Pomorskie Voivodship ranked second together with the Mazowieckie Voivodship, immediately after the Zachodniopomorskie Voivodship, (51.6%). The occupancy rate of bed places in tourist accommodation establishments located in individual powiats of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, was the highest in the inowrocławski powiat (72.7%), whereas among cities with powiat status – in Toruń (39.6%).

The occupancy rate of bed places shows seasonality. As in previous years, the largest number of beds were occupied in July and August, approximately 50%. In the winter months this rate was much lower. In January and December only about 36% of the nominal number of bed places were occupied.

Considering the occupancy rate of bed places by type of accommodation establishment in 2018, similarly to 2017, the highest rate was recorded in health establishments (85.4%).

In hotels and similar establishments, the occupancy rate of bed places was significantly lower (32.5%). Visitors to the Kujawsko-Pomorskie Voivodship occupied them most often in June and August (40.6% and 39.4%, respectively), and the least often in January and February (23.0% and 25.2%, respectively).

¹ Stopień wykorzystania miejsc noclegowych – stosunek liczby udzielonych noclegów w danym roku (okresie) do nominalnej liczby miejsc noclegowych w danym roku (okresie).

¹ Occupancy rate of bed places is a relation of the number of bed places rented in a given year (period) to the nominal number of bed places in a given year (period).

Do grupy lepiej wykorzystywanych miejsc noclegowych należały także pozostałe obiekty noclegowe. Stopień wykorzystania tych miejsc noclegowych wyniósł 57,6%. W odróżnieniu od obiektów hotelowych maksymalne wykorzystanie przypadało na listopad i październik (odpowiednio 63,4% i 62,7%).

Other accommodation facilities also belonged to the group of establishments being used more frequently. The occupancy rate of bed places for these facilities was 57.6%. In contrast to hotels and similar establishments the maximum occupancy was in November and October (63.4% and 62.7%, respectively).

Turyści korzystający z turystycznych obiektów noclegowych

W 2018 r. z oferty turystycznych obiektów noclegowych województwa kujawsko-pomorskiego skorzystało 1,3 mln turystów, było to o 2,5% więcej niż w roku poprzednim. Stanowili oni 3,9% turystów korzystających z turystycznych obiektów noclegowych w kraju. Najwięcej turystów odwiedzających Polskę skorzystało z noclegów w województwie mazowieckim (15,7%) i w województwie małopolskim (15,4%), najmniej w województwie opolskim (1,2% wszystkich turystów w kraju).

W województwie kujawsko-pomorskim turyści odwiedzali głównie duże miasta i powiaty, w których znajdują się uzdrowiska. W 2018 r. 27,2 % turystów korzystających z obiektów noclegowych w województwie odwiedziło Toruń. Około połowę mniejszy strumień turystów skorzystał z noclegów w powiecie aleksandrowskim (12,7%), w którym zdecydowana większość skorzystała z noclegów w Ciechocinku.

Tourists accommodated in accommodation establishments

In 2018, there were 1.3 million accommodated tourists accommodated in accommodation establishments of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, 2.5% more than in the previous year. They constituted 3.9% of accommodated tourists in the country. The most tourists visiting Poland stayed overnight in accommodation facilities in the Mazowieckie Voivodship (15.7%) and the Małopolskie Voivodship (15.4%), the fewest in the Opolskie Voivodship (1.2% of all tourists in the country).

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, tourists visited mainly large cities and powiats with health resorts. In 2018, 27.2% of accommodated tourists in the voivodship visited Toruń. About half the smaller stream of accommodated tourists was recorded in the aleksandrowski powiat (12.7%), where the vast majority was accommodated in Ciechocinek.

Mapa 5. Turyści korzystający z turystycznych obiektów noclegowych w 2018 r. Stan na 31 VII

Map 5. Tourists accommodated in accommodation establishments in 2018 As of 31 VII

W województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. większość turystów zatrzymywała się w hotelach (62,0%). Natomiast spośród pozostałych obiektów licznie odwiedzane były zakłady uzdrowiskowe (11,3% ogółu korzystających z noclegów w województwie). Nieco ponad połowa turystów (52,3%) skorzystała z bazy noclegowej w województwie w okresie od maja do września 2018 r.

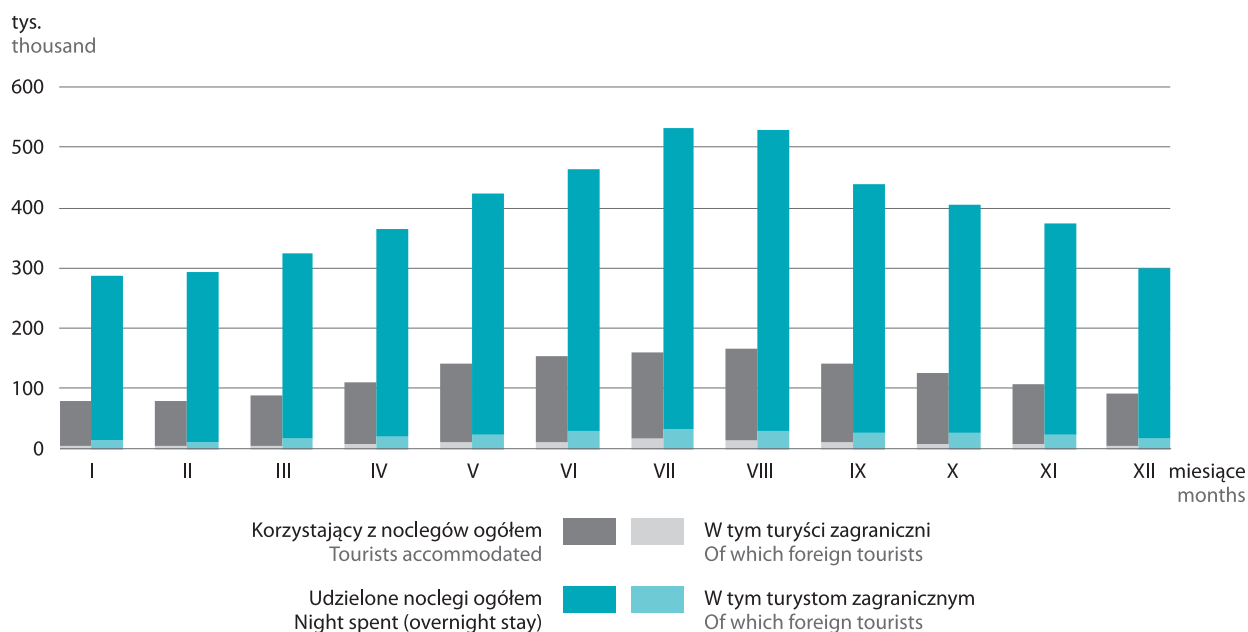
Z turystycznej bazy noclegowej w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. w zdecydowanej większości korzystali turyści krajowi (91,2%). Najczęściej korzystali oni z hoteli (59,9%) oraz zakładów uzdrowiskowych (12,3%).

In 2018, the majority of tourists in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship stayed in hotels (62.0%). Among other facilities, health establishments were much-visited (11.3% of the total number of accommodated tourists in the voivodship). Slightly more than half of tourists (52.3%) stayed in accommodation facilities in the voivodship in the period from May to September 2018.

Domestic tourists constituted the vast majority (91.2%) of tourists, who stayed in accommodation facilities of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018. They stayed most often in hotels (59.9%) and health establishments (12.3%).

Wykres 1. Korzystający oraz udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych według miesięcy w 2018 r.

Chart 1. Tourists and nights spent in tourist accommodation establishments by month in 2018

W 2018 r. z oferty turystycznych obiektów noclegowych skorzystało 116,6 tys. turystów zagranicznych, głównie z hoteli (83,2%). Najczęściej wybierali hotele czterogwiazdkowe (39,7%). Wśród turystów zagranicznych korzystających z noclegów przeważali Niemcy (29,7%). Znacznie mniej licznie przyjeżdżali obywatele Wielkiej Brytanii (7,5%), Francji (5,1%) czy Włoch (4,5%). W ujęciu powiatowym największy udział turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych wystąpił w Bydgoszczy i w powiecie chełmińskim (po ok. 17%). Na poziomie gmin pod tym względem wyróżniało się miasto Świecie, gdzie co 4 turysta, który skorzystał z noclegu pochodził z zagranicy.

In 2018, there were 116.6 thousand accommodated foreign tourists, who mainly stayed in hotels (83.2%). Most often, they used the offer of four-star hotels (39.7%). Among foreign tourists visiting the voivodship predominated Germans (29.7%). Citizens of the United Kingdom (7.5%), France (5.1%) and Italy (4.5%) were coming much less frequently. In powiat terms, the highest percentage of accommodated foreign tourists was recorded in Bydgoszcz and the chełmiński powiat (around 17.0% each). At the gmina level, the town of Świecie was prominent in this respect, where every fourth accommodated tourist came from abroad.

Turystyka uzdrowiskowa

Turystyka uzdrowiskowa jest istotną dla województwa kujawsko-pomorskiego częścią ruchu turystycznego. Funkcjonowało tu 31 szpitali i sanatoriów uzdrowiskowych – 4 miejsce w kraju. Znajdują się tu także 1 stacjonarny zakład rehabilitacji leczniczej oraz 1 zakład przyrodolecznicy i 1 przychodnia uzdrowiskowa.

Stacjonarną opiekę uzdrowiskową zapewniały szpitale i sanatoria uzdrowiskowe, które pod koniec 2018 r. dysponowały 7,9 tys. łóżek (wzrost o 2,3% w porównaniu z rokiem poprzednim). W trybie stacjonarnym skorzystało z tego zaplecza 148,5 tys. osób (o 2,4% więcej niż w 2017 r.), z czego ok. 1% stanowiły osoby z zagranicy. Pod względem liczby pacjentów oraz liczby łóżek województwo kujawsko-pomorskie ustępuje jedynie województwu zachodniopomorskiemu.

W województwie kujawsko-pomorskim leczenie uzdrowiskowe występuje w trzech gminach: Ciechocinek, Inowrocław i Brześć Kujawski. Znajdują się one odpowiednio w powiatach: aleksandrowskim, inowrocławskim i włocławskim.

Health resort tourism

Health resort tourism is an important part of tourism for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. At the end of 2018, 31 health resort hospitals and health resort sanatoria operated there – the 4th place in the country. In addition, in the voivodship there are also 1 stationary inpatient rehabilitation facility, 1 natural healing centre and 1 outpatient health resort unit.

Inpatient health resort care was provided by health resort hospitals and health resort sanatoria, which had 7.9 thousand beds at the end of 2018 (an increase of 2.3% as compared to the previous year).

The number of inpatients, who stayed in health resort establishments was 148.5 thousand people (2.4% more than in 2017), of which approximately 1.5 thousand persons 1% were foreigners. In terms of the number of patients and the number of beds, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is second only to the Zachodniopomorskie Voivodship.

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship health resort treatment is provided in three gminas: the urban gminas of Ciechocinek, Inowrocław and Brześć Kujawski. They are located in the powiats: aleksandrowski, inowrocławski and włocławski, respectively.

Tablica 2. Szpitale i sanatoria uzdrowiskowe w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r.
Table 2. Health resort hospitals and health resort sanatoria in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018

Wyszczególnienie Specification	ogółem (stan w dniu 31 XII) total (as of 31 December)	łóżka (stan w dniu 31 XII) beds (as of 31 December)	średnia liczba łóżek average number of beds	kuracjusze leczenia stacjonarnie inpatients	łącznie liczba dni pobytu kuracjuszy/ pacjentów (osobodni) total number of days stayed by patients (person- -days)
Kujawsko-pomorskie	31	7 933	7 929	148 501	2 486 474
udział (Polska=100)	12,9	17,7	17,8	19,5	19,9
lokata w kraju	4	2	2	2	2

Rozdział 3

Chapter 3

Dostępność komunikacyjna

Transport accessibility

Informacje ogólne

Dostępność turystyczną określa infrastruktura transportowa. Województwo kujawsko-pomorskie położone jest w sieci korytarzy TEN-T¹, krzyżują się tu ważne ciągi komunikacyjne relacji północ – południe i wschód – zachód. Należą do nich szlaki drogowe, kolejowe, lotnicze oraz wodne. Najważniejszą trasą komunikacyjną jest autostrada nr 1 nazwana Autostradą Bursztynową, przebiegająca przez województwo w kierunku północ – południe. Ważnym lądowym połączeniem jest także droga krajowa nr 10, łącząca m.in. Bydgoszcz z Toruniem, i dalej ze Szczecinem; droga krajowa nr 15, pozwalająca na przemieszczanie się wzdłuż trasy Brodnica – Toruń – Inowrocław, a także droga krajowa nr 91 dającą możliwość transportu na odcinku Toruń – Chełmno – Świecie – Grudziądz. Województwo kujawsko-pomorskie dysponuje również Międzynarodowym Portem Lotniczym im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy. Połączenia z większymi miastami oraz połączenia wewnątrzwojewódzkie zapewnia kolej. Do najważniejszych połączeń należy np. linia kolejowa nr 18 Kutno – Piła Główna, ze stacjami m.in. we Włocławku, Toruniu i Bydgoszczy; linia kolejowa nr 207 Toruń Wschodni – Malbork, ze stacjami w Toruniu i Grudziądzu; czy linia kolejowa nr 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia Port, będąca częścią tzw. Magistrali Węglowej. Ważnym elementem w przestrzeni komunikacyjnej województwa są również rzeki stanowiące drogi wodne. Przez województwo kujawsko-pomorskie przebiegają dwie z trzech biegnących przez terytorium Polski Międzynarodowych Dróg Wodnych, czyli E-70 i E-40.

Sieć drogowa

W 2018 r. sieć drogową w województwie kujawsko-pomorskim tworzyły drogi o nawierzchni twardej: krajowe (6,5% wszystkich dróg w województwie), drogi wojewódzkie (9,4%), powiatowe (36,2%) oraz gminne (48,0%). Łącznie liczyły one 18,6 tys. km (o 1,3% więcej niż w 2017 r.), z czego 89,9% stanowiły drogi o nawierzchni ulepszonej (o 1,1 p. proc. więcej niż w 2017 r.).

Przez województwo kujawsko-pomorskie przebiega 165,0 km autostrad (10,5% wszystkich autostrad w kraju), 35,0 km dróg ekspresowych (udział w kraju na poziomie 1,7%).

¹ Transeuropejska Sieć Transportowa.

General information

Tourist attractiveness is determined by transport infrastructure. The Kujawsko-Pomorskie Voivodship is located in TEN-T¹ network corridors. Important north-south and east-west transport routes intersect in the region. They comprise roads, railway lines, airlines and waterways. The most important transportation route is the A1 motorway, also known as the A1 AmberOne Motorway, which runs through the voivodship in the north-south direction. Other significant land routes include the national road No. 10, connecting, among others Bydgoszcz with Toruń, and further with Szczecin, the national road No. 15, enabling people to travel along the Brodnica – Toruń – Inowrocław route, as well as the national road No. 91 giving the possibility of transport on the route Toruń – Chełmno – Świecie – Grudziądz. In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship there is also Bydgoszcz Ignacy Jan Paderewski Airport. Connections between larger cities and intra-voivodship connections are provided by railway lines. Among the major lines are the railway line No. 18 Kutno – Piła Główna, with numerous stations in Włocławek, Toruń and Bydgoszcz, the railway line No. 207 Toruń Wschodni – Malbork, with stations in Toruń and Grudziądz, or the railway line No. 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia Port, which is part of the so-called Coal Trunk-Line. An important element in the voivodship's transport space are also rivers, which constitute waterways. Two of the three international waterways running through Poland, i.e. the E-70 and the E-40 run through the Kujawsko-Pomorskie Voivodship.

Road network

In 2018 the existing road network in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship consisted of hard surface roads: national roads (6.5% of all roads in the voivodship), voivodship roads (9.4%), powiat roads (36.2%) and gmina roads (48.0%). They totalled 18.6 thousand km (1.3% more than in 2017), of which 89.9% were roads with improved surface (1.1 percentage points more than in 2017).

165.0 km of motorways (10,5% of all motorways in the country) and 35.0 km of expressways (the share of 1.7% in all expressways in the country) run through the Kujawsko-Pomorskie Voivodship.

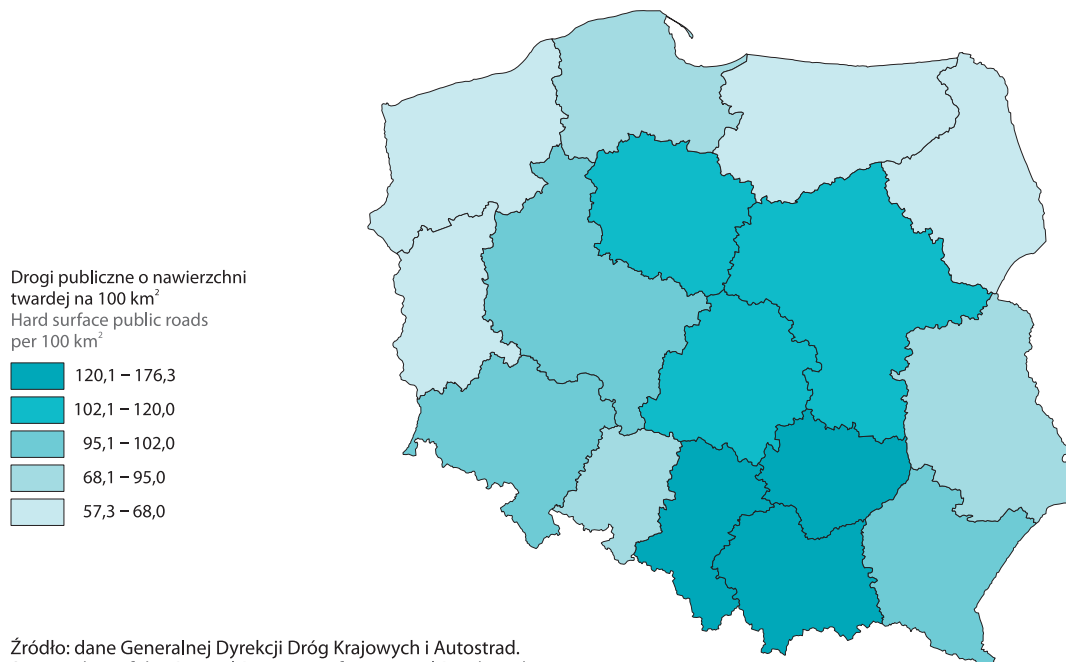
¹ Trans-European Transport Network

Na 100 km² powierzchni przypadało średnio 103,4 km dróg o nawierzchni twardej (w kraju 97,2 km na 100 km²). Najwięcej, tj. 176,3 km na 100 km², było w województwie śląskim, najmniej w województwie warmińsko-mazurskim (57,3 km na 100 km² powierzchni województwa).

Województwo kujawsko-pomorskie jest zróżnicowane pod względem gęstości dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni. W 2018 r. największe ich zagęszczenie występowało w miastach na prawach powiatu od 295,2 km na 100 km² w Toruniu do 172,6 km na 100 km² we Włocławku. W powiatach zagęszczenie dróg wahało się od ok. 135 km na 100 km² w powiecie radziejowskim i aleksandrowskim do ok. 55-60 km na 100 km² w powiecie sępoleńskim i tucholskim.

Mapa 6. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km² w 2018 r. Stan na 31 XII

Map 6. Hard surface public roads per 100 km² in 2018 As of 31 XII

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Sieć kolejowa

Długość eksploatowanych linii kolejowych w województwie kujawsko-pomorskim, w porównaniu z 2017 r. nie uległa zmianie i w końcu 2018 r. wyniosła 1200 km. Na 100 km² powierzchni przypadało 6,7 km linii kolejowych stawiając kujawsko-pomorskie na 5. pozycji w kraju. Średnio w Polsce na 100 km² przypadało 6,2 km eksploatowanych linii kolejowych. Wskaźnik ten najwyższe wartości przybierał w województwie śląskim (15,8), najmniejsze natomiast w województwie podlaskim (3,8 km).

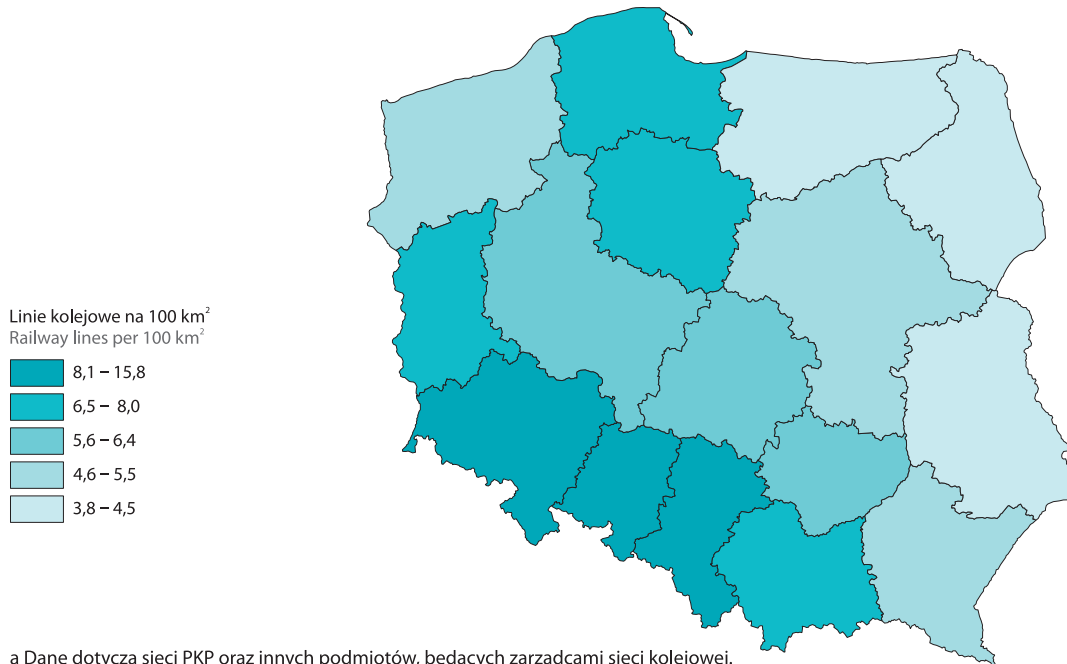
On average, there were 103.4 km of hard surface roads per 100 km² (97.2 km per 100 km² in the country). The most, i.e. 176.3 km per 100 km², were in the Śląskie Voivodship, the least in the Warmińsko-Mazurskie Voivodship (57.3 km per 100 km² of the voivodship's area).

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship is diverse in terms of density of hard surface gmina and powiat roads. In 2018 the highest density of them among cities with powiat status ranged from 295.2 km per 100 km² in Toruń, to 172.6 km per 100 km² in Włocławek. In powiats the density of roads ranged from around 135 km per 100 km² in the radziejowski and aleksandrowski powiats to around 55-60 km per 100 km² in the sępoleński and tucholski powiats.

Railway network

The length of railway lines operated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, as compared to 2017, has not changed and at the end of 2018 amounted to 1200 km. There were 6.7 km of railway lines per 100 km², giving the Kujawsko-Pomorskie Voivodship the 5th position in the country. On average, in Poland, there were 6.2 km of operated railway lines per 100 km². This indicator reached the highest value in the Śląskie Voivodship (15.8), while the smallest value in the Podlaskie Voivodship (3.8 km).

**Mapa 7. Linie kolejowe eksploatowane^a na 100 km²
Stan na 31 XII**
Map 7. Railway lines operated^a per per 100 km²
As of 31 XII

^a Dane dotyczą sieci PKP oraz innych podmiotów, będących zarządcami sieci kolejowej.
^a Data concern PKP network and other entities managing railway network.

Ruch lotniczy

W województwie kujawsko-pomorskim funkcjonuje port lotniczy co zwiększa dostępność zarówno w relacjach międzyregionalnych, jak i międzynarodowych. W 2018 r. w Porcie lotniczym Bydgoszcz zarejestrowano 412,9 tys. pasażerów tj. o 24,8% więcej niż w 2017 r. Udział województwa w ruchu pasażerskim w Polsce w 2018 r. wyniósł 0,9%. Wykorzystanie tego portu było znacznie mniejsze niż średnio w kraju. O ile w całym 2018 r. łączna liczba przylatujących i wylatujących przypadająca na 1 tys. osób w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 199 osób, to w Polsce liczba ta wyniosła 1190 osób.

Komunikacja lokalna

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r. funkcjonowało 2010,4 km linii komunikacji miejskiej (wzrost o 92,7 km w porównaniu z 2017 r.). Pod tym względem dominowało województwo śląskie, gdzie funkcjonowało 12410,9 km linii komunikacji miejskiej. Najkrótszą długość linii tej komunikacji odnotowano w województwie opolskim (764,2 km). Pod względem długości linii komunikacji miejskiej na 1000 mieszkańców Kujawsko-Pomorskie plasuje się na 14. miejscu w Polsce (0,97 km), podczas gdy średnia w kraju wynosi 1,53 km.

Aircraft traffic

There is an airport in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, which increases the region's accessibility both in interregional and international relations. In 2018, 412.9 thousand passengers were registered at Bydgoszcz Airport, by 24.8% more than in 2017. The voivodship's share in passenger traffic in Poland in 2018 amounted to 0.9%. The use of that airport was much smaller than on average in the country's other airports. While in 2018, the number of incoming and outgoing passengers per 1 thousand inhabitants in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was 199 persons (the 10th place in the country), in Poland the number was 1190.

Local transport

In 2018, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, there were 2010.4 km of urban transport lines (an increased of 92.7 km as compared to 2017). The Śląskie Voivodship predominated in this respect, where there were 12410.9 km of urban transport lines). The shortest length of urban transport lines was in the Opolskie Voivodship (764.2 km). In terms of the length of urban transport lines per 1 thousand inhabitants the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is 14th in Poland (0.97 km), while the national average is 1.53 km.

Na przestrzeni ostatnich lat odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim wzrost taboru autobusowego do 547 sztuk na koniec grudnia 2018 r. (o 9,0% w porównaniu z 2017 r.). W tej liczbie 87,6% autobusów przystosowanych było do przewozu osób niepełnosprawnych. Zarejestrowano jednak niewielki spadek taboru tramwajowego do 200 sztuk (tj. o 1,5% mniej niż w 2017 r.). Wśród wszystkich tramwajów 15,5% przystosowane było do przewozu osób niepełnosprawnych.

Ścieżki rowerowe

Na koniec 2018 r. długość ścieżek rowerowych w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 1052,1 km i wzrosła w stosunku do 2017 r. o 95,8 km. Od kilku lat w całym kraju ma miejsce rozwój tego typu tras komunikacyjnych. Na 10 tys. km² powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego przypadało ich 585,4 km. Pod względem tego wskaźnika Kujawsko-Pomorskie zajęło 4. lokatę w rankingu województw. Dla kraju wskaźnik ten wyniósł 444,7 km. Na 10 tys. km² powierzchni największe zagęszczenie ścieżek rowerowych zarejestrowano w województwie śląskim (757,1 km na 10 tys. km²), a najmniejsze w województwie warmińsko-mazurskim (229,1 km na 10 tys. km²).

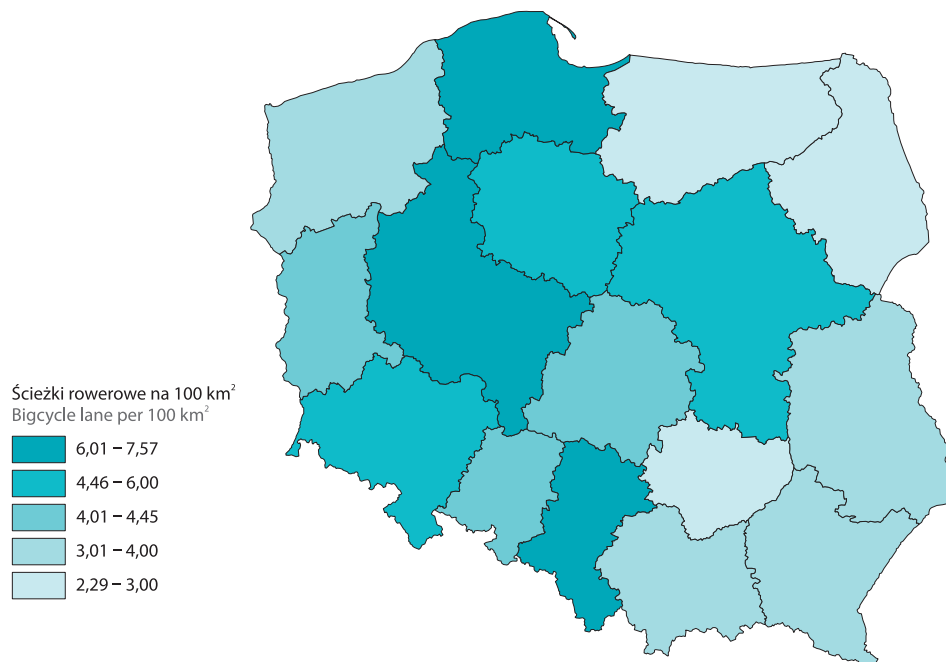
In recent years, there has been an increase in bus stock in the Kujawsko-Pomorskie voivodship to 547 vehicles at the end of December 2018 (by 9.0% as compared to 2017). Out of this number, 87.6% of buses were adapted to transport disabled people. However, there was recorded a slight decrease in tram stock to 200 vehicles (1.5% less than in 2017). 15.5% of all trams were adapted to transport disabled people.

Bicycle lanes

The length of bicycle lanes at the end of 2018 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was 1052.1 km and increased by 95.8 km as compared to 2017. The development of this type of transportation routes has been taking place from year to year throughout the whole country. There were 585.4 km of them per 10000 km². In terms of this indicator the Kujawsko-Pomorskie Voivodship took the 4th place in the ranking of voivodships. For the country, this indicator was 444.7 km. The highest density of bicycle lanes per 10000 km² was recorded in the Śląskie Voivodship (757.1 km per 10000 km²), while the lowest in the Warmińsko-Mazurskie Voivodship (229.1 km per 10000 km²).

Mapa 8. Ścieżki rowerowe na 100 km² w 2018 r. Stan na 31 XII

Map 8. Bicycle lanes per 100 km² in 2018 As of 31 XII

Wewnątrz województwa zwraca uwagę większe zagęszczenie ścieżek rowerowych wśród miast na prawach powiatu. W Grudziądzu i w Toruniu przypadało po ok. 10 tys. km ścieżek rowerowych na 10 tys. km². W powiatach zagęszczenie ścieżkami rowerowymi było znacznie mniejsze. Wahało się od 1 tys. km na 10 tys. km² w powiatach otaczających Bydgoszcz i Toruń do niespełna 0,004 km tys. km na 10 tys. km² w powiecie lipnowskim.

Drogi wodne

Ważnym elementem w przestrzeni komunikacyjnej województwa są rzeki. Przez województwo kujawsko-pomorskie przebiegają dwie z trzech biegnących przez terytorium Polski Międzynarodowych Dróg Wodnych, czyli E-70 i E-40. MDW E-70 przebiega od zachodniej granicy województwa Notecią, następnie Kanałem Bydgoskim i Brdą, dalej łączy się z Wisłą, gdzie pokrywa się biegiem z MDW E-40, którą w województwie kujawsko-pomorskim wytycza Wisła. Ze względu na niedostateczny stan infrastruktury technicznej sieci tych dróg wodnych, nie spełniają one funkcji transportowych. Cztery największe miasta regionu usytuowane są nad brzegami rzek, stąd żegluga ma znaczenie głównie turystyczne. Jedną z popularniejszych form turystyki wodnej w województwie kujawsko-pomorskim jest kajakarstwo. Do dogodnych cieków wodnych dla miłośników kajakarstwa należy rzeka Brda z licznymi przystaniami w Borach Tucholskich czy w Bydgoszczy, rzeka Drwęca oraz królowa rzek polskich – Wisła w często wykorzystywanym przez kajakarzy rejonie bulwarów w Toruniu.

In the voivodship, higher density of bicycle lanes can be noticed among cities with powiat status. In Grudziądz and Toruń there were around 10 thousand lanes per 10000 km², in each city). The density of bicycle lanes in powiats was much lower. It ranged from 1 thousand km of bicycle lanes per 10000 km² in powiats surrounding Bydgoszcz and Toruń to just under 0,004 km per 10000 km² in the lipnowski powiat.

Waterways

An important element in the voivodship's transport space are rivers. Two of the three international waterways running through Poland, i.e. the E-70 and the E-40 run through the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. The E-70 international waterway runs from the western border of the voivodship with the Noteć River, then the Bydgoszcz Canal and the Brda River and further connects with the Vistula River, from which point it coincides with the E-40 international waterway, which in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is the Vistula River. Due to the insufficient state of the technical infrastructure of the network of these waterways, they do not fulfil the transport function. The region's four largest cities are situated upon the banks of rivers, so the navigation on them is mainly of touristic importance. Kayaking is one of the most popular forms of water tourism in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. Among the convenient watercourses for kayaking enthusiasts are the Brda River with numerous harbours in the Tuchola Forest or in Bydgoszcz, the Drwęca River and the queen of Polish rivers – the Vistula River in the area of the boulevards in Toruń often used by kayakers.

Rozdział 4

Chapter 4

Atrakcyjność kulturowa

Cultural attractiveness

Informacje ogólne

O sile przyciągania turystów do danego województwa poza atutami przyrodniczymi decydują często walory kulturowe, artystyczne czy sportowe. Różnorodność form spędzania wolnego czasu ma decydujący wpływ na wybór miejsca odpowiadającego preferencjom potencjalnych turystów. Wymienione walory utożsamiane są z atrakcjami turystycznymi. Stają się przedmiotem zainteresowania turystów skłaniając ich do przyjazdu i skorzystania z wybranej aktywności. Atrakcje turystyczne to przede wszystkim miejsca związane z historycznymi wydarzeniami, dzieła architektury, stanowiska archeologiczne, zbiory muzealne, obiekty sztuki, wydarzenia kulturalne lub artystyczne. Coraz częściej atrakcją turystyczną jest też możliwość spędzania czasu w formie aktywności fizycznej. Stąd walorem turystycznym stają się wydarzenia sportowe i związana z nimi infrastruktura sportowa.

Muzea

W końcu 2018 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego działało 39 muzeów (łącznie z oddziałami muzealnymi), tj. o 3 mniej niż w 2017 r. Najwięcej takich placówek było w województwie mazowieckim (136) i małopolskim (135), najmniej w województwie opolskim (18). W województwie kujawsko-pomorskim muzea umiejscowione są głównie w miastach. Wśród nich najwięcej muzeów było w Toruniu (7) i Bydgoszczy (6). Wśród powiatów najwięcej jednostek (po 3) funkcjonowało w powiecie inowrocławskim, nakielskim i żnińskim. Gminami, które pochwalić mogły się dwoma placówkami muzealnymi była gmina miejska Inowrocław i gmina miejsko-wiejska Żnin.

Muzea i oddziały muzealne w województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. odwiedziło 1153,9 tys. osób, tj. o 3,0% mniej niż w poprzednim roku. Było to 5548 zwiedzających w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Uplasowało to województwo kujawsko-pomorskie na 7. pozycji wśród pozostałych województw.

General information

Apart from natural environment features, the strength of attracting tourists by a given voivodship is often determined by cultural, artistic or sporting assets. The diversity of forms of spending free time has a decisive impact on the choice of a place that suits the preferences of potential tourists. These assets are identified with the concept of tourist attractions. They are becoming the object of tourists' interest, prompting them to come and do a chosen activity. Tourist attractions are primarily places associated with historical events, architectural works, archaeological sites, museum collections, art objects, cultural or artistic events. Increasingly, also the possibility of spending time in the form of physical activity is a tourist attraction. Thus, sports events and connected with them specific sports infrastructure are becoming a tourist asset.

Museums

At the end of 2018, 39 museums operated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (including museum branches), 3 less than in 2017. The most of them were in the Mazowieckie Voivodship (136) and the Małopolskie Voivodship (135), the least in the Opolskie Voivodship (18). In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the most museums were located in Toruń (7) and Bydgoszcz (6). Among the powiats, the largest number of museums (3 in each powiat) operated in powiats: inowrocławski, nakielski and żniński. The gminas that could boast of two museums were the urban gmina of Inowrocław and the urban-rural gmina of Żnin.

Museums and museum branches in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018 were visited by 1153.9 thousand persons, 3.0% less than in the previous year. There were 5548 visitors per 10000 inhabitants. The Kujawsko-Pomorskie Voivodship ranked 7th among all voivodships.

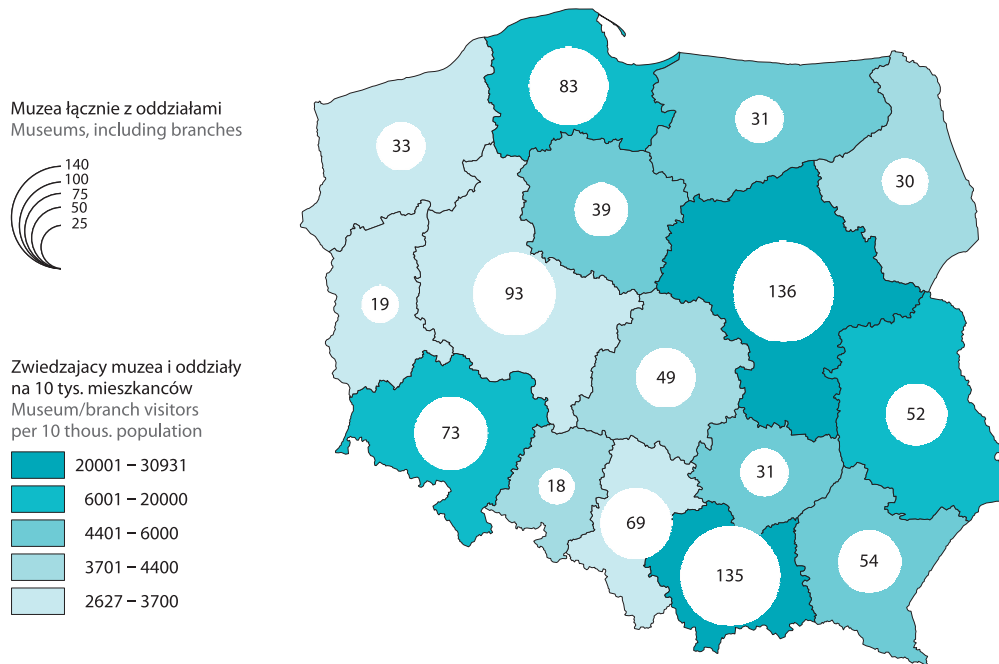
Apart from performing the main function museums and museum branches organised readings, lessons, concerts and film screenings. Nearly 10 thousand of them took place,

Obok podstawowej funkcji w muzeach i oddziałach muzealnych organizowano odczyty, lekcje, koncerty oraz seanse filmowe. Odbłyło się ich blisko 10 tysięcy. Stanowiło to 5,9% takich działań podjętych przez muzea w Polsce.

Placówki muzealne w województwie kujawsko-pomorskim na koniec 2018 r. dysponowały 1089,4 tys. muzealiów, czyli 4,9% zasobów zgromadzonych w kraju.

Mapa 9. Zwiedzający oraz muzea w 2018 r. Stan na 31 XII

Map 9. Visitors and museums in 2018 As of 31 XII

which amounted to 5.9% of such activities undertaken by museums in Poland.

At the end of 2018 museums in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship had 1089.4 thousand exhibits, that is 4.9% of all objects collected in the country.

Galerie i salony sztuki

Obok muzeów działalnością wystawienniczą w 2018 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zajmowało się 16 galerii i salonów sztuki (tj. o 1 więcej niż w 2017 r.). W kraju najwięcej takich placówek funkcjonowało w województwie małopolskim (60), najmniej w województwie opolskim (2). W województwie kujawsko-pomorskim galerie i salony sztuki koncentrowały się w miastach na prawach powiatu (14). Najwięcej, bo 9, było w Toruniu. Pozostałe 2 galerie sztuki funkcjonowały w Brodnicy i Inowrocławiu.

W 2018 r. w województwie kujawsko-pomorskim odbyło się 252 wystaw i 295 ekspozycji, które obejrzało 175,8 tys. zwiedzających. Wśród wystaw 6,0% stanowiły wystawy zagraniczne i 9,5% wystawy międzynarodowe. Rozpatrując zainteresowanie wystawianymi eksponatami w kraju, naj-

Galleries and art salons

In addition to museums, in 2018, 16 galleries and art salons (1 more than in 2017) carried out exhibition activities in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. In the country, the largest number of such institutions were in the Małopolskie Voivodship (60), while the least number in the Opolskie Voivodship (2). In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship galleries and art salons were concentrated in cities with powiat status (14). The most, that is 9, were in Toruń. The remaining two art galleries were in Brodnica and Inowrocław.

In 2018, 252 exhibitions and 295 expositions took place in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, which were visited by 175.8 thousand people. Among exhibitions, 6.0% were foreign ones and 9.5% were international exhibitions. As regards the interest in exhibitions throughout the country, as

więcej zwiedzających galerie i salony sztuki zanotowano w województwie małopolskim (30,8% wszystkich zwiedzających tego rodzaju obiekty w kraju).

Teatry i instytucje muzyczne

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (według stanu na 31 grudnia 2018 r.) działało 9 teatrów i instytucji muzycznych (tj. 4,8% obiektów w kraju). Placówki te dysponowały 4905 miejscami na widowni w stałej sali, a ich liczba w porównaniu z 2017 r. zmniejszyła się o 2,5%. W tych obiektach odbyło się 3351 przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 632,2 tys. widzów i słuchaczy. Na 1 miejsce w teatrach i instytucjach muzycznych przypadało 424 osoby (w kraju 392). Wskaźnik ten był najwyższy w województwie podkarpackim (1359 osób na 1 miejsce w teatrach i instytucjach muzycznych), najniższy w województwie pomorskim (166).

Kina

Formą spędzania wolnego czasu, a zarazem dziedziną sztuki jest kino. Na koniec roku 2018 r. w województwie kujawsko-pomorskim znajdowało się 18 kin stałych tj. tyle samo co w roku poprzednim. Dysponowały one 14,5 tys. miejsc na widowni, które stanowiły 5,0% ogółu w kraju (7 lokata wśród wszystkich województw). W kinach odbyło się 119,8 tys. seansów, które zgromadziły 2984,1 tys. widzów (8 lokata wśród wszystkich województw).

Miarą oceny dostępności kin może być liczba ludności przypadająca na 1 miejsce w kinach stałych. W 2018 r. w województwie kujawsko-pomorskim średnio na 1 miejsce w kinach stałych przypadało 144 mieszkańców (7 lokata wśród wszystkich województw). Było to o 12 osób więcej niż przeciętnie w kraju. Największą dostępnością kin w tym ujęciu odznaczało się województwo dolnośląskie (90), a najmniejszą województwo opolskie (245). W województwie kujawsko-pomorskim większość, bo 55,6% kin stałych, umiejscowionych było w miastach na prawach powiatu. Wśród nich dostępność wahała się od 48 mieszkańców na 1 kino w Toruniu do 91 mieszkańców na 1 kino we Włocławku. Wśród powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2018 r., tylko w 8 umiejscowione było kino stałe. Wśród nich najtrudniej dostępne były kina w powiecie inowrocławskim, gdzie na 1 miejsce przypadało 471 mieszkańców.

the most visitors in galleries and art salons were recorded in the Małopolskie Voivodship (30.8% of all visitors to such institutions in the country).

Theatres and music institutions

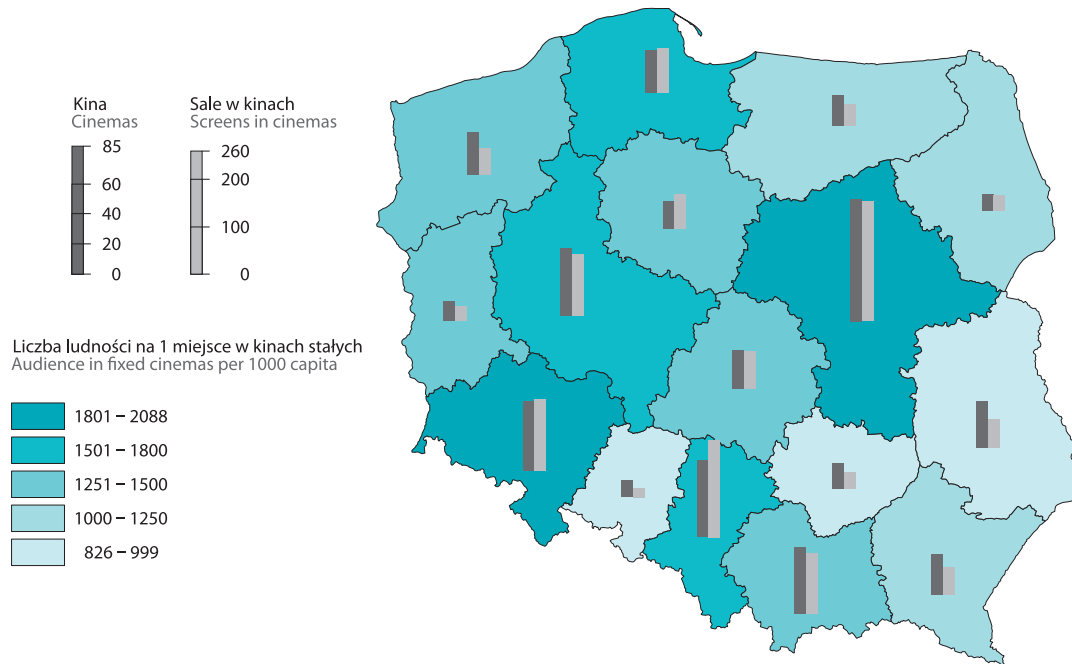
9 theatres and music institutions (i.e. 4.8% of facilities in the country) operated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (as at 31 December 2018). These institutions had 4905 seats in fixed halls, the number of which decreased by 2.5% as compared to 2017. In those venues, 3351 performances and concerts took place, attended by 632,2 thousand spectators and listeners. There were 424 persons per 1 seat in theatres and music institutions (in the country 392). The indicator reached the highest value in the Podkarpackie Voivodship (1359 persons per 1 seat in theatres and music institutions), while the lowest value in the Pomorskie Voivodship (166).

Cinemas

A form of spending free time and also a field of art is cinema. At the end of 2018, there were 18 fixed cinemas in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.e. the same as in the previous year. They had 14.5 thousand seats, which accounted for 5.0% of the total number in the country (the 7th position among all voivodships). 119.8 thousand screenings took place in cinemas, which gathered 2984.1 thousand viewers (the 8th place among all voivodships).

The measure of availability of cinemas may be the number of population per 1 seat in fixed cinemas. In 2018, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, there were on average 144 inhabitants per 1 seat in fixed cinemas (the 10th position among all voivodships). It was 12 persons more than on average in the country. The highest availability of cinemas in this respect characterised the Opolskie Voivodship (245), while the lowest – the Dolnośląskie Voivodship (90). In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the majority, that is 55,6% of fixed cinemas were situated in cities with powiat status. Among them the availability of cinemas ranged from 48 inhabitants per 1 cinema in Toruń to 91 inhabitants in Włocławek. Among powiats of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, in 2018, only 8 had a fixed cinema. Among them the least available were cinemas in the inowrocławski powiat, where there were 471 inhabitants per 1 seat.

**Mapa 10. Kina w 2018 r.
Stan na 31 XII**
Map 10. Cinemas in 2018
As of 31 XII

Imprezy masowe

Województwo kujawsko-pomorskie przoduje w ilości i jakości organizowanych imprez masowych stanowiących ważny punkt na mapie atrakcji turystycznych w kraju. W 2018 r. odbyło się 609 imprez masowych. Stanowiły one 8,6% imprez masowych w kraju, co dało 5. lokatę wśród województw. Najwięcej imprez zorganizowanych zostało w województwie śląskim (896), najmniej w województwie lubuskim (162 imprezy masowe).

W województwie kujawsko-pomorskim wśród imprez masowych odbyło się 211 imprez artystyczno-rozrywkowych, 5 interdyscyplinarnych i 393 imprez sportowych. Pod względem liczby tych ostatnich województwo zajęło 2. miejsce w kraju.

Ogółem w imprezach masowych zorganizowanych w województwie kujawsko-pomorskim wzięło udział 1669,3 tys. osób, tj. 6,0% uczestników wszystkich imprez masowych w kraju. Większość z nich (70,3%) odbyło się w obiektach zamkniętych.

Pod względem liczby imprez masowych przodowały miasta na prawach powiatu, a zwłaszcza stolice województwa. W Toruniu odbyło się ich 240, czyli 39,4% imprez w województwie, a w Bydgoszczy 195, czyli 32,0% imprez zorganizowanych w województwie. Zdecydowaną większość

Mass events

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship excels in the quantity of organised mass events constituting an important point on the map of tourist attractions in the country. In 2018, 609 mass events took place in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. They constituted 8.6% of mass events in the country, which gave the region the 5th position among the voivodships. The most events were organised in the Śląskie Voivodship (896), the fewest in the Lubuskie Voivodship (162 mass events).

In 2018, among mass events, which took place in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, there were 211 artistic and entertainment events, 5 interdisciplinary events and 393 sports events. In terms of the number of the latter the voivodship took the 2nd place in the country.

In total, 1669.3 thousand people attended mass events organised in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.e. 6.0% of participants in all mass events in the country. The majority of them (70.3%) were held indoors.

In terms of the number of mass events, cities with powiat status dominated, especially the capitals of the voivodship. 240, that is 39.4% of events in the voivodship took place in Toruń, whereas 195, that is 32.0% of events organised in the voivodship took place in Bydgoszcz. The vast majority

(74,9%) imprez masowych zorganizowanych w tych dwóch miastach stanowiły wydarzenia sportowe, wiele z nich o znaczeniu ogólnopolskim lub międzynarodowym.

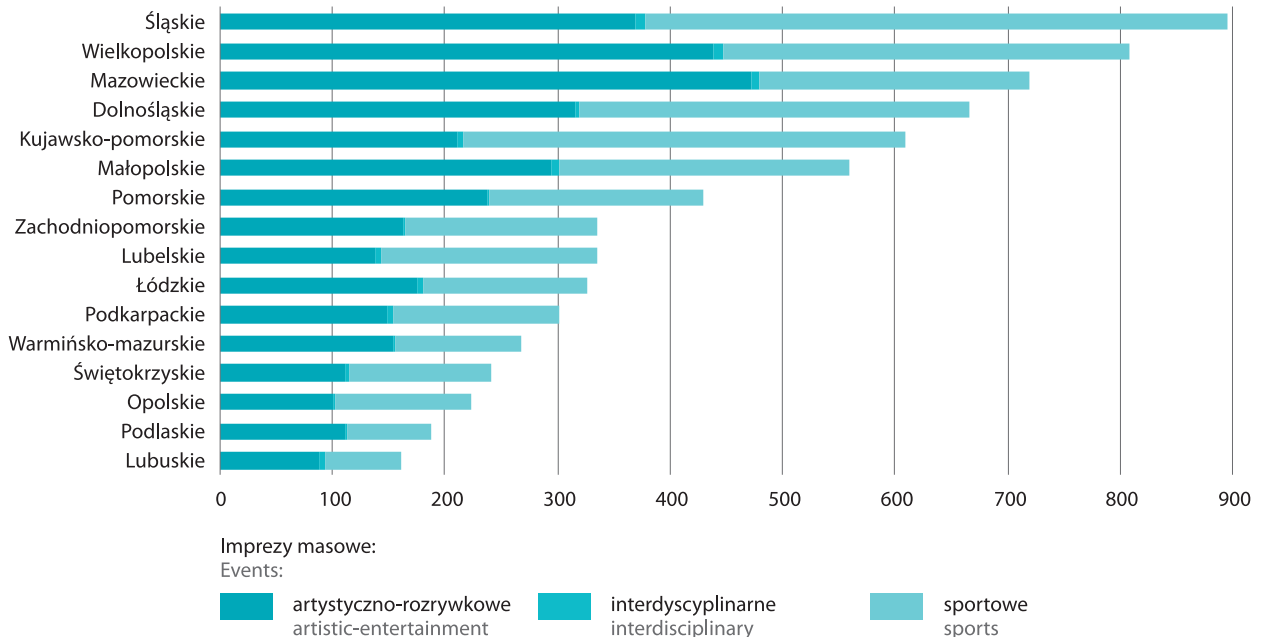
Spośród powiatów w organizacji tego typu imprez przodował powiat inowrocławski (53 imprezy, tj. 8,7% imprez w województwie). Poza miastami na prawach powiatu w 2018 r. imprezy masowe odbyły się w 40 gminach województwa kujawsko-pomorskiego, z czego najwięcej w gminie miejskiej Inowrocław (41 imprez, w tym 30 sportowych).

(74.9%) of mass events organised in these two cities were sports events, many of them of national or international significance.

Among powiats, in terms of organisation of this type of events the inowrocławski powiat excelled (53 events, i.e. 8,7 % of events in the voivodship). Apart from cities with powiat status, in 2018, mass events took place in 40 gminas of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, most of which in the urban gmina of Inowrocław (41 events, including 30 sports event).

Wykres 2. Imprezy masowe według rodzaju oraz województw w 2018 r.

Chart 2. Mass events by type and voivodships in 2018

Rozdział 5

Chapter 5

Instrumenty polityki turystycznej województwa

Voivodship tourism policy instruments

Turystyka jest ważnym zjawiskiem społeczno-gospodarczym, który może stanowić istotny czynnik pobudzający procesy rozwojowe w regionach. Wzrost dochodów budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz aktywność zawodowa mieszkańców związane są często z rozwojem sektora turystyki. Jej rola często jest formułowana w dokumentach strategicznych i planistycznych. W województwie kujawsko-pomorskim kierunki działań związanych m.in. z działalnością turystyczną opisane są w opracowanej w 2013 r. Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+. Są to:

- rozwój turystyki, poprzez identyfikację produktów turystycznych istotnych dla rozwoju województwa – jako podstawa dla wspierania ich rozwoju i promocji,
- rewitalizacja dróg wodnych dla celów transportowych i turystycznych, poprzez stworzenie możliwości turystycznego wykorzystania oraz małego ruchu transportowego na drodze wodnej E-70 w ramach Wielkiej Pętli Wielkopolski (rewitalizacja drogi E-70).

W ramach realizacji Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego, przygotowano szereg dokumentów i programów operacyjnych bezpośrednio związanych z zagadnieniem turystyki. Do takich dokumentów należą:

- Kujawsko-Pomorski Program Rozwoju i Promocji Markowych Produktów Turystycznych,
- Kujawsko-Pomorski Program Budowy Tożsamości i Marki Województwa.

Wśród kierunków działań celu strategicznego „Gospodarka i miejsca pracy” znajdują się także zapisy o zrealizowaniu lub dalszej kontynuacji rozwoju sektora zdrowia i uzdrowisk, a także o kierunkach rozwoju turystyki nastawionej na identyfikację produktów turystycznych istotnych dla rozwoju gospodarczego województwa, a także kompleksowym zagospodarowaniu turystycznym terenu Zbiornika Włocławskiego. Ponadto Strategia w kwestii rozwoju turystyki wprowadza integrację systemu promocji turystyki dzięki wykorzystaniu Regionalnych i Lokalnych Organizacji Turystycznych oraz przystosowania ich do pobudzania działalności turystycznej. Warto podkreślić, że w celu strategicznym „Tożsamość i dziedzictwo” mowa jest o budowie regionalnej tożsamości województwa

Tourism is an important socio-economic phenomenon, which may be a factor stimulating development processes in regions. The increase in the revenue of local government units and the economic activity of inhabitants of those units are often associated with the development of the tourism sector. Its role is often formulated in strategic and planning documents. In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship the directions of actions related to, among other things, tourist activity are described in the Development Strategy for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship until 2020 – Modernization Plan 2020+. These are:

- tourism development by identifying tourism products relevant to the development of the voivodship – as a basis for supporting their development and promotion
- revitalisation of waterways for transport and tourist purposes by creating opportunities for tourist use and small transport traffic on the E-70 international waterway being part of the Great Waterway Loop of Wielkopolska (revitalisation of the E-70 international waterway).

As part of the implementation of the Strategy for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, a number of operational documents and programmes directly related to the matter of tourism have been prepared. Among such documents are:

- The Kujawsko-Pomorskie Programme for the Development and Promotion of Branded Tourist Products,
- The Kujawsko-Pomorskie Programme for Building the Identity and Brand of the Voivodship.

Among the directions of actions of the strategic goal ‘Economy and there are included provisions concerning already achieved or planned development of the health care and health resort sector, as well as provisions on the directions of tourism development focused on the identification of tourist products important for the economic development of the voivodship, and also those related to comprehensive tourism development of the Włocławek Reservoir area. In addition, in the field of tourism development, the strategy introduces integration of the tourism promotion system by using Regional and Local Tourist Organisations and adapting them to stimulate tourism activities. It is also worth emphasising that the strategic goal ‘Identity and Heritage’ concerns the matter of building the regional identity of the

kujawsko-pomorskiego, promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu raz marki województwa. Dużą wagę przykłada się także do wspierania tradycyjnej kultury wiejskiej, architektury i przyrody, jak również powiększaniu oferty kulturalnej o zakresie zarówno regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

W 2018 r. Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego wprowadził specjalne wsparcie z Regionalnego Programu Operacyjnego na rozwój tzw. potencjałów endogenicznych województwa: turystyki, uzdrowisk i kultury. Uruchomienie 25 milionów euro, czyli około 107 milionów złotych na ten cel było wynikiem zmian w Regionalnym Programie Operacyjnym za zgodą Unii Europejskiej. Działania wspierające zostały podzielone na 4 bloki:

- Turystyka oparta o potencjał wody (preferowany region Włocławka, Grudziądz i Inowrocławia i ich obszarów funkcjonalnych; projektów w otoczeniu Zbiornika Włocławskiego),
- Kultura i uzdrowiska (preferowany obszar Włocławka, Grudziądz i Inowrocławia i ich obszarów funkcjonalnych, a także jednostek o statusie uzdrowiska; obiektów wpisanych na listę UNESCO lub uznanych za Pomniki Historii; nieruchomości zabytków drewnianych),
- Projekty turystyczne „dla wszystkich” (nastawienie na ośrodki ruchu turystycznego o znaczeniu międzynarodowym czyli Bydgoszczy i Torunia),
- Projekty grantowe (inwestycje w regionach o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej, w powiatach o stopie bezrobocia wyższej niż średnia wojewódzka oraz na obszarach chronionych).

Kwestia poprawy potencjału turystycznego jest również silnie promowana w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego wobec Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI). Wskazuje się tam, że w ramach zagospodarowania dolnej Wisły planowane jest wykształcenie turystyki wodnej, z kolei w Borach Tucholskich próby rozwoju turystyki zdrowotnej oraz rozszerzania form turystycznych wykorzystujących potencjał przyrodniczy regionu. Obecnie korzyści wynikające z rozwoju turystyki dostrzega coraz więcej jednostek samorządu terytorialnego, także na szczeblu powiatowym czy gminnym. Natężenie ruchu turystycznego w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego różni się. Adekwatnie w dużym stopniu zróżnicowane są dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego związane z turystyką. W efekcie niejednolite jest zaangażowanie władz samorządowych w kształtowanie funkcji turystycznej.

Kujawsko-Pomorskie Voivodship, promoting the cultural and natural heritage of the region and its brand. A great importance is also attached to supporting traditional rural culture, architecture and nature, as well as expanding the cultural offer at regional, national and international level.

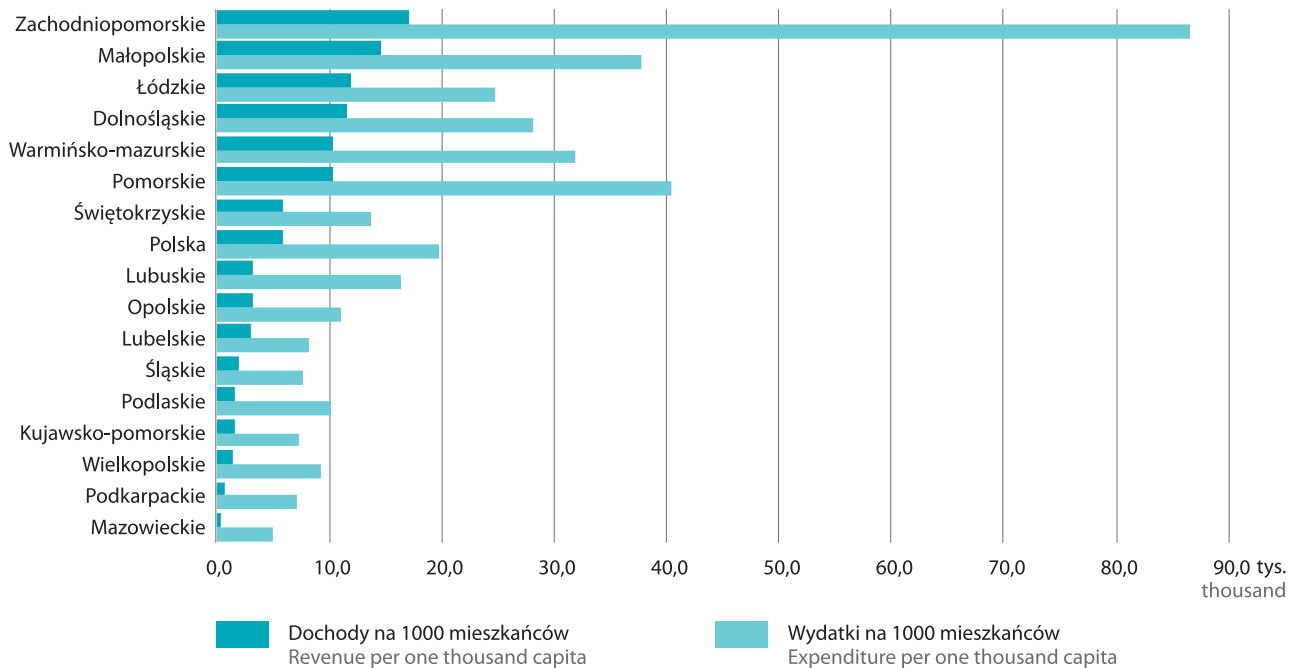
In 2018, the Marshal's Office of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship introduced measures of special support from the Regional Operational Programme for the development of the so-called endogenous potentials of the voivodship: tourism, health resorts and culture. The launch of EUR 25 million, that is around PLN 107 million for that purpose was the result of changes in the Regional Operational Programme, made with the consent of the European Union. Supporting actions were divided into 4 blocks:

- Tourism based on water resources (regions of Włocławek, Grudziądz and Inowrocław and their functional areas are preferred; projects in the vicinity of the Włocławek Reservoir),
- Culture and health resorts (the preferred area is Włocławek, Grudziądz and Inowrocław together with their functional areas, as well as territorial units with health resort status; sites inscribed on UNESCO's World Heritage List or recognised as historic monuments; immovable wooden monuments),
- Tourism projects 'for everyone' (focus on tourist centres of international importance, i.e. Bydgoszcz and Toruń),
- Grant projects (investments in regions with an unfavourable socio-economic situation, in powiats with an unemployment rate higher than the voivodship average and on protected areas).

The question of improving the tourist potential is also strongly promoted in the Development Strategy of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship for Strategic Intervention Areas (OSI). It is indicated in the strategy that as part of the development of the Lower Vistula, water tourism advancement is planned, while in the Tuchola Forest, attempts are being made to develop health tourism and expand forms of tourism using natural resources of the region. Currently, more and more local government units, also at the powiat or gmina levels, recognise the benefits of tourism development. Tourist traffic intensity in individual local government units differs. Correspondingly to the above, the revenue and expenditure of the budgets of local government units, related to tourism, are highly diverse. As a result, the involvement of local authorities in shaping the tourist function is diverse.

Wykres 3. Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według województw w zakresie turystyki na 1000 mieszkańców w 2018 r.

Chart 3. Revenue and expenditure of budgets of local government units in the scope of tourism per 1000 inhabitants in 2018 by voivodship

Średnio w Polsce w 2018 r. łączne dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego związanych z turystyką kreowały się na poziomie 5829 zł na 1000 mieszkańców. W województwie kujawsko-pomorskim osiągnęły one 1641 zł na 1000 mieszkańców (13. lokata w kraju). Największe łączne dochody budżetów jednostek samorządowych na 1000 mieszkańców zanotowano w województwie zachodniopomorskim (17051 zł), zaś najniższe w mazowieckim (442 zł). W przypadku średnich wydatków z budżetów samorządów związanych z turystyką, w 2018 wyniosły one średnio 19713 zł na 1000 mieszkańców w Polsce, a w województwie kujawsko-pomorskim na 7293 zł na 1000 mieszkańców – 14 pozycja w kraju. Największe wydatki na działalność turystyczną z budżetu jednostek samorządowych na 1000 mieszkańców zanotowano w województwie zachodniopomorskim (86545 zł), a najniższe w mazowieckim (5054 zł). Saldo dochodów i wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r, zarówno w skali całego kraju, jak i poszczególnych województw cechowało się deficytem. Największy deficyt był w województwie zachodniopomorskim, gdzie średnio wyniósł minus 69494 zł na 1000 mieszkańców. Z kolei najniższy wystąpił w mazowieckim – minus 4612 zł na 1000 mieszkańców. Województwo kujawsko-pomorskie z deficytem wielkości minus 5652 zł na 1000 mieszkańców, plasowało się na 3. pozycji w Polsce.

On average, in Poland, in 2018, the total revenue of local government units, related to tourism, per 1000 inhabitants was PLN 5829. In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship it reached the level of PLN 1641 per 1000 inhabitants (the 13th place in the country). The highest total revenue of the budgets of local government units per 1000 inhabitants was recorded in the Zachodniopomorskie Voivodship (PLN 17051), while the lowest in the Mazowieckie Voivodship (PLN 442). As for average expenditure from local government budgets, related to tourism, in 2018, were on average at the level of PLN 19713 per 1000 inhabitants in Poland, while for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship at PLN 7293 per 1000 inhabitants – the 14th position in the country. The highest expenditure on tourism activities from the budgets of local government units per 1000 inhabitants was recorded in the Zachodniopomorskie Voivodship (PLN 86545), while the lowest in the Mazowieckie Voivodship (PLN 5054). The balance between revenue and expenditure of the budgets of local government units in 2018, both in the scale of the whole country and in individual voivodships, was characterised by a deficit. The largest deficit was recorded in the Zachodniopomorskie Voivodship, where on average it amounted to PLN minus 69494 per 1000 inhabitants. The lowest deficit, in turn, was in the Mazowieckie Voivodship – PLN minus 4612 per 1000 inhabitants. The Kujawsko-Pomorskie Voivodship with a deficit of PLN minus 5652 per 1000 inhabitants ranked 3th in Poland.

Rozdział 6

Chapter 6

Atrakcyjność turystyczna województwa

Tourist attractiveness of Voivodship

Informacje ogólne

Atrakcyjność turystyczna województwa jest pojęciem złożonym i trudnym do statystycznego odwzorowania. Przez atrakcyjność turystyczną rozumie się cechy danego obszaru, które wynikają z posiadanych naturalnych walorów przyrodniczych, obiektów i organizowanych wydarzeń kulturowych, istniejącej infrastruktury turystycznej, dostępności komunikacyjnej oraz aktywności podmiotów gospodarczych czy władz samorządowych. Zespół wymienionych cech stanowi o sile przyciągania turystów do określonego miejsca na mapie turystycznej Polski. Jednakże oprócz wymienionych i opisanych w poprzednich rozdziałach cech, stopień rozwoju turystyki na określonym terenie pozwalają określić miary, które nazywa się wskaźnikami funkcji turystycznej. Jest to grupa wskaźników odnosząca się do liczby mieszkańców lub powierzchni.

Wskaźniki funkcji turystycznej obszaru można podzielić na trzy główne grupy:

1. wskaźniki intensywności ruchu turystycznego (np. wskaźnik Schneidera, wskaźnik Charvata, wskaźnik Deferta).
2. wskaźnik zagospodarowania turystycznego (np. wskaźnik Baretje'a-Deferta, wskaźnik gęstości bazy noclegowej).
3. inne wskaźniki funkcji turystycznej (np. lesistość, gęstość ścieżek rowerowych czy przedsiębiorczość turystyczna).

W województwie kujawsko-pomorskim funkcja turystyczna wyrażona wskaźnikiem intensywności ruchu turystycznego według Schneidera usytuowała województwo na 8. lokacie w kraju. Według tego wskaźnika na 100 mieszkańców województwa przypadło 64 turystów. Dla kraju wskaźnik ten wyniósł 88 turystów na 100 osób zamieszkujących Polskę. Najwyższe jego wartości zanotowano w województwie zachodniopomorskim (179 turystów na 100 mieszkańców województwa). Najniższe natomiast w województwie opolskim (42). Analizując sytuację wewnątrz województwa kujawsko-pomorskiego zauważyć można duże zróżnicowanie funkcji turystycznej w poszczególnych powiatach. Najwyższy wskaźnik odnotowano w powiecie aleksandrowskim (306 turystów korzystających z noclegów na 100 mieszkańców). Bardzo duży wpływ na to miała funkcja turystyczna w znajdującym się w tym powiecie Ciechocinku, gdzie na 100 mieszkańców tej miejskiej gminy

General information

The tourist attractiveness of the voivodship is a complex concept, difficult to be mapped statistically. Touristic attractiveness is understood as the features of a given area, which result from the possessed natural environment features, objects and organised cultural events, existing tourist infrastructure, transport accessibility as well as the activity of business entities or local government authorities. The set of mentioned features determines the strength of attracting tourists to a specific place on the tourist map of Poland. However, in addition to the features listed and described in the previous chapters, the degree of development of tourism in a specific area may be determined by use of measures, referred to as tourist function indicators. This is a group of indicators related to the number of inhabitants or area.

Tourist function indicators of an area can be divided into three main groups:

1. tourist traffic intensity indices (e.g. Schneider's index, Charvat's index, Defert's index);
2. tourist development indices (e.g. Baretje-Defert's index, the tourist accommodation facilities density rate);
3. other indicators of the tourist function (e.g. forest cover, density of bicycle lanes or tourism entrepreneurship).

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship in terms of the tourist function expressed by Schneider's tourist traffic intensity index ranked 8th in the country. According to the index, there were 64 tourists per 100 inhabitants of the voivodship. For the country the index was 88 tourist per 100 persons residing in Poland. Its highest value was recorded in the Zachodniopomorskie Voivodship (179 tourists per 100 inhabitants of the voivodship). The lowest in turn, was recorded in the Opolskie Voivodship (42). Analysing the situation in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, one can notice a large variation in the value of the indicator in particular powiats. The highest index was recorded in the aleksandrowski powiat (306 accommodated tourists per 100 inhabitants). It was largely due to the tourist function of Ciechocinek, situated in the powiat, where there were 1529 accommodated tourists per 100 inhabitants of that urban gmina. Schneider's in-

w 2018 r. przypadało 1529 turystów korzystających z noclegów. W pozostałych powiatach i miastach na prawach powiatu wskaźnik Schneidera był nie wyższy niż 178 turystów korzystających z noclegów na 100 mieszkańców. Porównując miasta na prawach powiatu w województwie kujawsko-pomorskim, w 2018 r. najwięcej turystów korzystających z noclegów przypadających na 100 mieszkańców zanotował Toruń (178).

Województwo kujawsko-pomorskie nieco lepiej wypadło w 2018 r. w rankingu województw pod względem funkcji turystycznej wyrażonej wskaźnikiem intensywności ruchu turystycznego według Charvata (6. lokata). Według tego wskaźnika udzielono turystom w województwie 214 noclegów w przeliczeniu na 100 mieszkańców. W Polsce było to 231 noclegów na 100 mieszkańców. Najwięcej udzielonych turystom noclegów na 100 mieszkańców zarejestrowano w województwie zachodniopomorskim (890), natomiast najniższe wartości wskaźnika odnotowano w województwie opolskim (90). Wskaźnik ten, podobnie jak wskaźnik Schneidera wskazuje, że w 2018 r. funkcja turystyczna najlepiej rozwinięta była w powiecie aleksandrowskim, gdzie udzielono 2690 noclegów na 100 mieszkańców. Na wynik ten wpłynął wskaźnik osiągnięty przez znajdującą się na terenie powiatu, gminę miejską Ciechocinek, gdzie na 100 zamieszkałych tam osób przypadało 13900 udzielonych turystom noclegów. Pośród miast na prawach powiatu najwyższy wskaźnik Charvata zanotowano w Toruniu (266).

Inną miarą funkcji turystycznej jest wskaźnik Deferta dostarczający informacji o liczbie turystów przypadających na 1 km² powierzchni. Według niego województwa kujawsko-pomorskie uplasowało się na 8. lokacie w kraju z 74 turystami na 1 km². W Polsce wskaźnik ten wyniósł 108. Najwięcej turystów na 1 km² powierzchni zanotowano w województwie małopolskim (343), najmniej w województwie podlaskim (32). Według tego wskaźnika w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w przypadku wcześniej opisanych wskaźników, funkcja turystyczna uwidacznia się w powiecie aleksandrowskim (355 turystów przypadało na 1 km² powierzchni powiatu). Przy czym w gminie miejskiej Ciechocinek przypadało 10775 turystów na 1 km² powierzchni gminy. W miastach na prawach powiatu najwyższy wskaźnik odnotowano w Toruniu (3109 turystów na 1 km² powierzchni gminy).

Do obliczania wskaźników Schneidera i Deferta użyto liczby turystów korzystających z noclegów. Dany obszar może być jednak atrakcyjnym turystycznie ośrodkiem ze względu na unikatową atrakcję, możliwą do zwiedzenia w ciągu kilku godzin. Nie wymaga to korzystania przez wycieczkowiczów z bazy noclegowej. W takim przypadku atrakcyjność danego obszaru może być znacznie wyższa niż wskazują na to obliczone wskaźniki.

Najczęściej stosowaną miarą atrakcyjności turystycznej jest wskaźnik zagospodarowania turystycznego według Baretje'a-Deferta. Przedstawia on liczbę turystycznych miejsc noclegowych przypadających na 100 mieszkańców anali-

dex for other powiats and cities with powiat status did not exceed 178 accommodated tourists per 100 inhabitants. When comparing cities with powiat status of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, it can be noted that in 2018, the largest number of accommodated tourists per 100 inhabitants were recorded in Toruń (178).

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship took a higher place in the ranking of voivodships in terms of the tourist function expressed by Charvat's tourist traffic intensity index (the 6th place). According to the indicator there were provided 214 overnight stays per 100 inhabitants in the voivodship. In Poland, there were 231 overnight stays per 100 inhabitants. The largest number of overnight stays provided for tourists per 100 inhabitants were recorded in the Zachodniopomorskie Voivodship (890), while the lowest value of the indicator was recorded in the Opolskie Voivodship (90). The index, similarly to Schneider's index, shows that the tourist function was the most-well developed in the aleksandrowski powiat, where 2690 overnight stays per 100 inhabitants were provided). This result was due to the influence of the urban gmina of Ciechocinek, located in the powiat, where there were 13900 overnight stays provided for tourists per 100 inhabitants of the gmina. Among cities with powiat status, the highest Charvat's index was recorded in Toruń (266).

Another measure of the tourist function is Defert's index providing information on the number of tourists per 1 km². In terms of the index, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2018 ranked 8th in the country, at the level of 74 tourists per 1 km². In Poland, the index was 108. The most tourists per 1 km² were recorded in the Małopolskie Voivodship (343), the fewest in the Podlaskie Voivodship (32). In terms of the index, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, similarly as in the case of the previous indicators, the tourist function was the most visible in the aleksandrowski powiat (355 tourists per 1 km² of the area of the powiat). In the urban gmina of Ciechocinek, there were 10775 tourists per 1 km². In cities with powiat status the highest index was recorded in Toruń (3109 tourists per 1 km² of the city).

The number of accommodated tourists was used to calculate Schneider's and Defert's indices. A given area may, however, be an attractive tourist destination due to a unique attraction that can be visited in a few hours. It does not require that sightseers stay in accommodation facilities. In this case, the attractiveness of the area may be much higher than indicated by the calculated indicators.

The most commonly used measure of tourist attractiveness indicators is Baretje-Defert's tourist development index. It presents the number of tourist bed places per 100 inhabitants of the analysed area. In 2018, for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the index was 1.6 (in Poland 2.1), which gave the voivodship the 8th position in the country. The

zowanego obszaru. W województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. wskaźnik ten wyniósł 1,6 (w Polsce 2,1), stawiając województwo na 8. pozycji w kraju. Najwięcej turystycznych miejsc noclegowych na 100 mieszkańców zanotowano w województwie zachodniopomorskim (8,1), najmniej w województwie łódzkim (0,9).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. wśród powiatów, także pod względem wskaźnika Baretje'a-Deferta najwyższe wartości osiągnął powiat aleksandrowski (10,9) i zlokalizowana w nim gmina miejska Ciechocinek (55,5 turystycznych miejsc noclegowych przypadająca na 100 mieszkańców gminy). Powtarza się również sytuacja w miastach na prawach powiatu, gdzie najwyższe wartości wskaźnika zanotowano w Toruniu (2,1).

Wskaźnik gęstości bazy noclegowej wyrażony poprzez liczbę turystycznych miejsc noclegowych przypadających na 1 km² powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego, w 2018 r. osiągnął 1,8, umiejscawiając województwo na 7. pozycji w kraju. Średnio w Polsce na 1 km² powierzchni przypadało 2,6 turystycznych miejsc noclegowych. Najwyższe wartości wskaźnika gęstości bazy noclegowej osiągnął w województwie małopolskim (6,7), najniższe w województwie podlaskim (0,7). W województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik ten najwyższą wartość osiągnął w powiecie aleksandrowskim (12,7 turystycznych miejsc noclegowych na 1 km² powierzchni powiatu). Zdecydowała o tym wyróżniająca się gęstość bazy noclegowej w znajdującej się w granicach tego powiatu – gminie miejskiej Ciechocinek (391,1). Wskaźnik gęstości bazy noclegowej w miastach na prawach powiatu najwyższe wartości osiągnął w Toruniu (36,0 turystycznych miejsc noclegowych na 1 km² powierzchni miasta).

Miarą funkcji turystycznej może też być udział przedsiębiorstw związanych z branżą turystyczną (podmioty gospodarki narodowej z sekcji I, dział 55 – Zakwaterowanie, według PKD2007) w ogóle podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON. W województwie kujawsko-pomorskim w 2018 r. wyniósł on 0,4% (w Polsce 0,9%). Największy udział podmiotów turystycznych w zarejestrowanych podmiotach ogółem zanotowano w województwie zachodniopomorskim (3,1%), z kolei najniższy w województwie łódzkim (0,3%). Rozpatrując rozkład podmiotów zajmujących się zakwaterowaniem w województwie kujawsko-pomorskim uwidacznia się dominacja powiatu aleksandrowskiego (1,5% podmiotów turystycznych w ogólnej liczbie podmiotów działających na terenie powiatu). Największy odsetek tego typu firm zanotowano w gminie miejskiej Ciechocinek (4,1%). Pośród miast na prawach powiatu udział podmiotów sklasyfikowanych jako zajmujące się zakwaterowaniem był znacznie niższy niż w Ciechocinku, najwyższe wartości odnotowano w Bydgoszczy i Włocławku (po 0,4%), nieco niższe w Toruniu i Grudziądzu (po 0,3%).

W 2018 r. średnio w Polsce na 100 km² przypadało 3,5 turystycznych obiektów noclegowych (posiadających 10 lub

most tourist bed places per 100 inhabitants were recorded in the Zachodniopomorskie Voivodship (8.1), the least in the Łódzkie Voivodship (0.9).

In 2018, among powiats of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, also in terms of Baretje-Defert's index, the highest values were achieved by the aleksandrowski powiat (10.9) and the urban gmina of Ciechocinek located there (55.5 tourist bed places per 100 inhabitants of the gmina). The situation also repeated itself in cities with powiat status, where the highest value of the indicator was recorded in Toruń (2.1).

The tourist accommodation facilities density rate expressed by the number of tourist bed places per 1 km² of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, in 2018 reached the level of 1.8, giving the voivodship the 7th position in the country. On average, in Poland there were 2.6 tourist bed places per 1 km² of area. The highest value of the tourist accommodation facilities density rate was observed in the Małopolskie Voivodship (6.7), the lowest in the Podlaskie Voivodship (0.7). In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship the highest value of the rate was recorded for the aleksandrowski powiat (12.7 tourist bed places per 1 km² of the powiat). It was due to higher density of accommodation facilities in the urban gmina of Ciechocinek (391.1), situated within the limits of the powiat.

The measure of the tourist function may also be the share of enterprises related to the tourist industry (national economy entities from section I, division 55 – Accommodation, according to the NACE classification) in the total population of national economy entities registered in the REGON register. In 2018, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship had a 0.4% share of tourist enterprises (0.9% in Poland). The highest share of tourist entities in the total population of registered entities was recorded in the Zachodniopomorskie Voivodship (3.1%), while the lowest in the Łódzkie Voivodship (0.3%). Considering the distribution of tourist accommodation entities in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the dominance of the aleksandrowski powiat (1.5% of tourist entities in the total number of entities operating in the powiat) is visible. The highest percentage of this type of firms was recorded in the urban gmina of Ciechocinek (4.1%). Among cities with powiat status, the share of entities operating in the Accommodation division was significantly lower than in Ciechocinek. The highest values were recorded in Bydgoszcz and Włocławek (0.4% each), slightly lower in Toruń and Grudziądz (0.3% each).

In 2018, in Poland there were on average 3.5 tourist accommodation establishments (with 10 or more bed places) per 100 km². In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, there were 2.3 tourist accommodation establishments per 100 km². The powiat in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, with the largest number of tourist accommodation establishments per 100 km² was, characterised by numerous health resort establishments, the aleksandrowski powiat (12.8), and among

więcej miejsc noclegowych). W województwie kujawsko-pomorskim były to 2,3 turystyczne obiekty noclegowe na 100 km². Największą gęstością turystycznych obiektów noclegowych charakteryzował się powiat aleksandrowski (12,8 turystycznych obiektów noclegowych na 100 km²), a wśród gmin – zlokalizowana w powiecie aleksandrowskim gmina miejska Ciechocinek (380,0 obiektów na 100 km²). Powyższe dane wyraźnie potwierdzają powiązania funkcji turystycznej z turystyką uzdrowiskową w Ciechocinku, który należy do największych uzdrowisk w północnej Polsce.

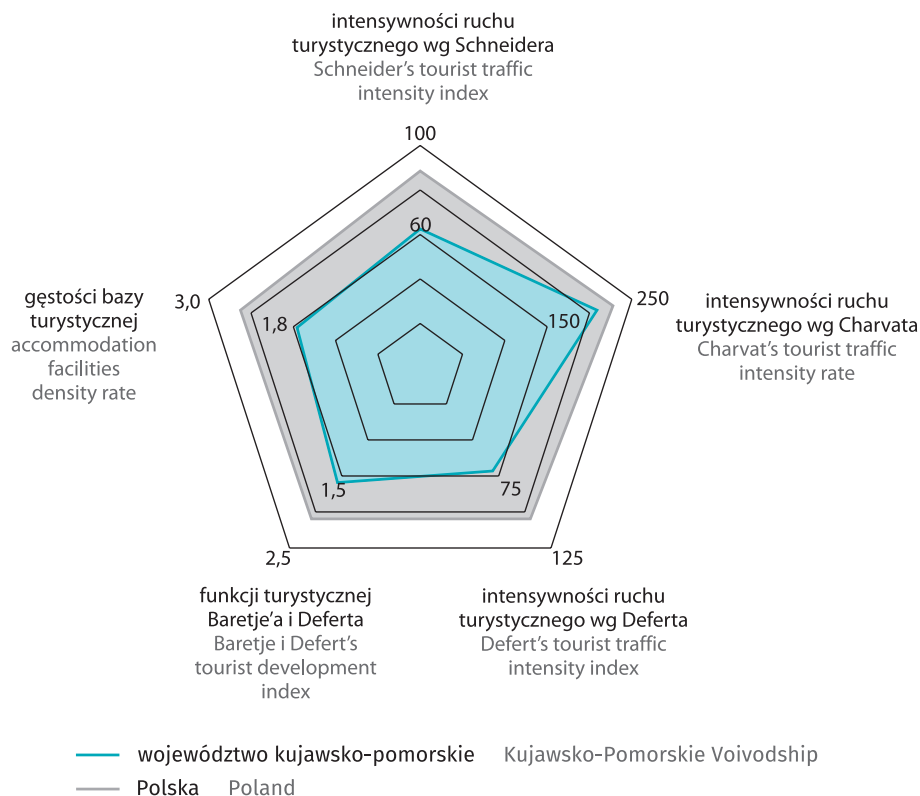
Wskaźniki funkcji turystycznej wykazywały także znaczącą rolę turystyki w Toruniu, gdzie w 2018 r. przypadały 43 turystyczne obiekty noclegowe na 100 km² powierzchni. Wynika to zapewne ze znajdujących się w tym mieście atrakcji, w tym jedynej w województwie obiektu wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO czyli średniowiecznego zespołu miejskiego oraz bogatego wachlarza atrakcji kulturalno-rozrywkowych.

gminas – the urban gmina of Ciechocinek in the aleksandrowski powiat (380.0 objects per 100 km²). The above data clearly show the connection with health resort tourism in Ciechocinek, which belongs to one of the largest health resorts in northern Poland.

All tourist function indicators showed also a significant role of tourism in Toruń, where in 2018 there were 43 accommodation establishments per 100 km². This results from attractions located in that city, including the only site in the voivodship inscribed on the UNESCO World Heritage List, i.e. the medieval town of Toruń and a wide range of cultural and entertainment attractions.

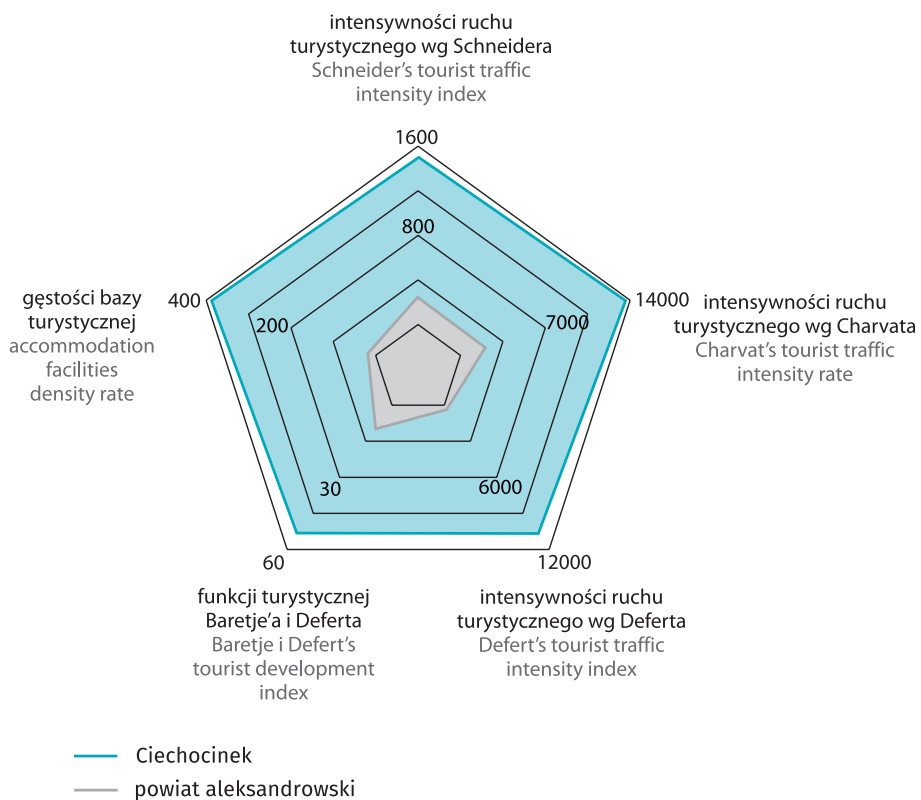
Wykres 4. Wskaźniki charakteryzujące potencjał turystyczny województwa kujawsko-pomorskiego i Polski w 2018 r.

Chart 4. Indicators characterizing the tourist potential of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship and Poland in 2018

Wykres 5. Wskaźniki charakteryzujące potencjał turystyczny powiatu aleksandrowskiego i Ciechocinka w 2018 r.

Chart 5. Indicators characterizing the tourist potential of aleksandrowski powiat and Ciechocinek in 2018

Uwagi metodologiczne

Methodological notes

Metodologia badania bazy noclegowej turystyki

Źródłem danych o stanie i wykorzystaniu turystycznych obiektów noclegowych w Polsce, posiadających 10 lub więcej miejsc noclegowych, jest stałe badanie statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, realizowane zgodnie ze specjalizacją przez Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Informacje pozyskiwane są za pośrednictwem sprawozdań o wykorzystaniu turystycznego obiektu noclegowego KT-1 w poszczególnych miesiącach.

Jednostki sprawozdawcze podają: dokładną lokalizację, rodzaj i kategorię obiektu, liczbę pokoi, miejsc noclegowych, placówek gastronomicznych. Ponadto informują one o wykorzystaniu obiektu w poszczególnych miesiącach, tj. o liczbie dni działalności obiektu, nominalnej liczbie miejsc noclegowych lub pokoi, a także o liczbie osób korzystających z zakwaterowania oraz liczbie udzielonych noclegów i wynajętych pokoi (z wyodrębnieniem turystów zagranicznych).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 692/2011 z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie europejskiej statystyki w dziedzinie turystyki (uchylające Dyrektywę Rady 95/57/WE) ukazało się w wydaniu Dziennika Urzędowego UE nr 192 z 22 lipca 2011 r. – dostępne na stronie internetowej:

<http://eurlex.europa.eu/?lexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:192:0017:0032:PL:PDF>

Nowe rozporządzenie definiuje między innymi podstawowe pojęcia dotyczące statystyki w dziedzinie turystyki.

Wykazy jednostek do badania KT-1 powstają w oparciu o Bazę Jednostek Statystycznych (BJS), która jest utworzona jako operat do wszystkich badań prowadzonych przez GUS. BJS zawiera informacje z rejestrów urzędowych (REGON) oraz innych źródeł danych. Kartoteka turystycznych obiektów noclegowych jest aktualizowana w oparciu o rejestry administracyjne, ewidencję obiektów skategoryzowanych prowadzoną przez marszałków województw oraz inne źródła.

W badaniu wyodrębnia się następujące grupy **turystycznych obiektów noclegowych**:

- a) **obiekty hotelowe**, wśród których wyróżniono: hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe (np. zajazdy, gościńce);
- b) **pozostałe obiekty** obejmują: domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne,

Methodological notes on the tourist accommodation establishment survey

The source of data on the capacity and occupancy of tourist accommodation establishments in Poland, with 10 or more bed places, is a continuous, Statistics Poland's statistical survey conducted in accordance with its specialisation by the Statistical Office in Rzeszów. Information is obtained through the KT-1 reports on the occupancy of tourism accommodation establishments in each month.

The reporting units provide the following information: precise location, type and category of the establishment, number of rooms, bed places and catering establishments. Furthermore, they provide information on the establishment occupation in individual months, i.e. on the number of days of the establishment's activity, nominal number of bed places or rooms, as well as the number of persons accommodated, and the number of overnight stays and rented rooms (separately for foreign tourists).

Regulation (EU) No 692/2011 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2011 concerning European statistics on tourism and repealing Council Directive 95/57/EC was published in the Official Journal of the EU issue No 192 of 22 July 2011 – available on the website:

<http://eurlex.europa.eu/?lexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:192:0017:0032:PL:PDF>

The new regulation defines the basic terms in the field of tourism.

The lists of units for the KT-1 survey are prepared on the basis of the Statistical Units Base (BJS), which is established to serve as the frame for all surveys conducted by Statistics Poland. The BJS includes information from official registers (the REGON register) and from other data sources. The list of tourist accommodation establishments is updated on the basis of administration registers, registers of categorised establishments run by marshals of voivodships and other sources.

The survey distinguishes the following groups of **tourist accommodation establishments**:

- a) **hotels and similar establishments**, among which are distinguished: hotels, motels, boarding houses and other hotel facilities (e.g. inns, guesthouses);
- b) **other establishments** include: excursion hostels, shelters, youth hostels, school youth hostels, holiday centres, holiday youth centres, training and recreation centres,

ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły domków turystycznych, kempingi, pola biwakowe, hostele, zakłady uzdrowiskowe, kwatery prywatne/pokoje gościnne, kwatery agroturystyczne oraz pozostałe obiekty niesklasyfikowane (np. domy studenckie, internaty, ośrodki rekreacyjno-sportowe itp.).

W informacjach o **obiektach i miejscach noclegowych turystyki** nie uwzględnia się obiektów i miejsc w obiektach przejściowo nieczynnych z powodu przebudowy, remontu itp.

Objaśnienia podstawowych pojęć

Turystyka – oznacza czynności odwiedzających, którzy podejmują podróż do głównego miejsca docelowego położonego poza ich zwykłym otoczeniem, na okres krótszy niż rok, w dowolnym głównym celu, w tym w celu służbowym, wypoczynkowym lub innym celu osobistym, innym niż zatrudnienie przez podmiot miejscowy dla odwiedzanego miejsca.

Uczestnikami turystyki są **odwiedzający**. Określenie to dotyczy każdej osoby podróżującej do miejsca znajdującego się poza jej zwykłym otoczeniem, na czas nie dłuższy niż 12 kolejnych miesięcy, jeśli podstawowym celem podróży nie jest podjęcie działalności zarobkowej wynagradzanej ze środków pochodzących z odwiedzanego miejsca. Kategoria „odwiedzający” (krajowi i międzynarodowi) dotyczy:

- **turystów** (tzn. odwiedzających, którzy przynajmniej przez jedną noc korzystali z zakwaterowania w odwiedzanym miejscu),
- **odwiedzających jednodniowych** (beznoclegowych).

Turyści zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów noclegowych rejestrowani są według kraju stałego miejsca zamieszkania. Turysta zagraniczny może być wykazany wielokrotnie, jeśli w czasie jednorazowego pobytu w Polsce korzysta z kilku obiektów noclegowych

Korzystający z noclegów – osoby (turyści), które rozpoczęły pobyt w obiekcie w danym miesiącu, tj. zostały zameldowane.

Udzielone noclegi (osobonocce) – Liczba osób (turystów) pomnożona przez liczbę dni (nocy) ich pobytu.

Wynajęte pokoje – suma wynajętych pokoi w każdym dniu działalności obiektu, bez względu na liczbę osób (turystów) nocujących w tych pokojach

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych lub pokoi w turystycznych obiektach noclegowych – stosunek liczby udzielonych noclegów lub wynajętych pokoi w danym roku (okresie) do nominalnej liczby miejsc noclegowych lub pokoi w danym roku (okresie). Przez nominalną liczbę miejsc noclegowych lub pokoi rozumie się sumę miejsc noclegowych lub pokoi przygotowanych dla turystów w każdym dniu działalności obiektu.

creative arts centres, holiday dwellings, camping sites, tent camp sites, hostels, health establishments, guest rooms/private lodgings, agrotourism lodgings and other not classified establishments (e.g. student dormitories, boarding schools, recreation and sports centres, etc.).

The information about **tourist accommodation establishments and bed places** does not take into account establishments and bed places in establishments temporarily inactive due to expansion, renovation, etc.

Explanations of basic concepts

Tourism means the activity of visitors taking a trip to a main destination outside their usual environment, for less than a year, for any main purpose, including business, leisure or other personal purpose, other than to be employed by a resident entity in the place visited.

Visitors are the participants of tourism. This definition refers to every person travelling to locations outside their usual environment for a period not exceeding 12 months, whose main purpose of trip is other than the exercise of an activity remunerated from within the place visited. The ‘visitors’ (domestic and foreign) category refers to:

- **tourists** (i.e. visitors who occupied accommodation establishments within the given location for at least one night),
- **same-day visitors** (not accommodated).

Foreign tourists in tourist accommodation establishments are registered according to the country of their permanent residence. A foreign tourist may be indicated more than once if during a single stay in Poland he/she stays in more than one accommodation establishment

Tourists accommodated – is the number of people (tourists), who began their stay in the facility in a given month, that is they have been checked in.

Nights spent (or overnight stays) – each night a guest actually spends (sleeps or stays) or is registered (his/her physical presence there being unnecessary) in a tourist accommodation establishment.

Rented rooms – the sum of rented rooms on each day of the activity of the facility, regardless of the number of people (tourists) staying in these rooms.

Occupancy rate of bed places or rooms – a relation of the number of bed places or rooms rented in a given year (period) to the nominal number of bed places or rooms in a given year (period).

W badaniu przyjęto następujące definicje **turystycznych obiektów noclegowych**:

Hotel – obiekt zlokalizowany głównie w zabudowie miejskiej dysponujący co najmniej 10 pokojami, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych, świadczący szeroki zakres usług związanych z pobytem gości. Każdy hotel musi zapewnić podawanie śniadań. W zależności od wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii hoteli: najwyższa – 5 gwiazdek, najniższa – 1 gwiazdka.

Motel – obiekt zlokalizowany przy trasach komunikacji drogowej, który poza usługami hotelarskimi przystosowany jest również do świadczenia usług motoryzacyjnych i dysponuje parkingiem. Motel musi posiadać co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych. Każdy motel musi zapewnić podawanie śniadań. W zależności od wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii moteli: najwyższa – 5 gwiazdek, najniższa – 1 gwiazdka.

Pensjonat – obiekt hotelarski, który świadczy usługi hotelarskie łącznie z całodziennym wyżywieniem i dysponuje co najmniej 7 pokojami. Musi świadczyć usługi gastronomiczne w formie podawania przynajmniej dwóch posiłków dziennie. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczeń usług wyróżnia się pięć kategorii pensjonatów: najwyższa – 5 gwiazdek, najniższa – 1 gwiazdka.

Inny obiekt hotelowy – obiekt noclegowy, podzielony na pokoje, podlegający jednemu zarządowi, świadczący pewne usługi, w tym przynajmniej codzienne sprzątnięcie pokoi, ślanie łóżek i mycie urządzeń sanitarnych (np. obiekt spełniający zadania hotelu, motelu lub pensjonatu, któremu nie została nadana kategoria).

Dom wycieczkowy – obiekt położony na obszarze zabudowanym lub w pobliżu zabudowy, posiadający co najmniej 30 miejsc noclegowych, dostosowany do samoobsługi klientów oraz świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Każdy dom wycieczkowy musi posiadać przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną. W zależności od wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się trzy kategorie domów wycieczkowych: najwyższa – kat. I, najniższa – kat. III.

Schronisko – obiekt położony poza obszarem zabudowanym, przy szlakach turystycznych, świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Schronisko powinno stworzyć możliwość skorzystania z usług gastronomicznych lub sporządzenie posiłku. Pojęcie „schronisko” nie obejmuje schronisk młodzieżowych.

Schronisko młodzieżowe – obiekt przeznaczony do indywidualnej i grupowej turystyki młodzieżowej, dostosowany do samoobsługi klientów. Schronisko młodzieżowe jest placówką zlokalizowaną w samodzielnym budynku lub w wydzielonej części budynku. W zależności od wyposażenia i zakresu

In the survey the following definitions of **tourist accommodation establishments** are used:

Hotel – an accommodation facility located mainly in the urban areas, with at least 10 rooms, most of which are one-person or two-person rooms, providing a wide range of services for clients staying at the establishment. Each hotel has to render catering services. Depending on the facility furnishing and the range of the services being rendered, five categories are distinguished: the highest – five stars, the lowest – one star.

Motel – a hotel type complex located by road communication routes, which, besides the provision of hotel services, is also adapted to the provision of car services and has a car park. A motel has to have at least 10 rooms, most of bed places in single-bed and double-bed rooms. Each motel has to provide catering services. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, five categories of motels are distinguished: top – five stars, lowest – one star.

Boarding house – a hotel establishment that provides hotel services, offers full board and has at least seven rooms. It has to provide catering services. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, five categories of boarding houses are distinguished: top – five stars, lowest – one star.

Other hotel facility – an accommodation establishment divided into rooms and being run by one management, rendering certain services including, at least, daily cleaning of rooms, bedding and washing of sanitary equipment (e.g. a building meeting the requirements for a hotel, motel or boarding house that has not obtained a rating).

Excursion hostel – an establishment located in the built-up area or in the vicinity of buildings, the built-up area or in the vicinity of buildings, with at least 30 bed places, adopted to self-service of the clients, and offering a minimal scope of services associated with the client stay. Each excursion hostel have to have at least one catering establishment. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, three categories of excursion hostels are distinguished: the highest- cat. I, the lowest - cat. III.

Shelter – a facility located outside built-up areas along tourist routes, providing a minimum range of services related to users. A shelter should give an opportunity to make use of a catering service or to prepare a meal. The concept of a 'shelter' does not include youth hostels.

Youth hostel – an establishment for individual and group tourism, providing overnight lodging, particularly for young people, adapted to self-service of the clients. A youth hostel is an establishment located in a building or a designated part of a building. Depending on the equipment in the building and the scope of services rendered, three categories

świadczonych usług wyróżnia się trzy kategorie schronisk młodzieżowych: najwyższa – kat. I, najniższa – kat. III.

Szkolne schronisko młodzieżowe – placówka oświatowo-wychowawcza umożliwiająca rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Ośrodek wczasowy – obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z wczasami.

Ośrodek kolonijny – obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z koloniami.

Ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy – obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do przeprowadzania kursów, konferencji, szkoleń, zjazdów itp. Może być także przystosowany do świadczenia usług wczasowych.

Zespoły domków turystycznych – domek turystyczny – budynek niepodpiwniczony, posiadający nie więcej niż 4 pokoje, dostosowany do świadczenia usług typu hotelarskiego. Domki turystyczne mogą tworzyć zespoły domków turystycznych oraz organizacyjnie wchodzić w skład innych obiektów noclegowych. W grupie „zespoły domków turystycznych” mogą znajdować się również miejsca kempingowe.

Kemping – teren zwykle zadrzewiony strzeżony, oświetlony, mający stałą obsługę recepcyjną i wyposażony w urządzenia (sanitarne, gastronomiczne, rekreacyjne) umożliwiające turystom nocleg w namiotach, mieszkalnych przyczepach samochodowych, a także przyrządzanie posiłków oraz parkowanie pojazdów samochodowych. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług, kempingi dzieli się na cztery kategorie kempingów: najwyższa – 4 gwiazdki, najniższa – 1 gwiazdka.

Pole biwakowe – wydzielone miejsce niestrzeżone, umożliwiające turystom nocleg w namiotach. Na polu biwakowym znajdują się punkty poboru wody pitnej, podstawowe urządzenia sanitarne i tereny rekreacyjne.

Hostel – obiekt noclegowy o standardzie różniącym się od obiektów hotelowych głównie liczbą miejsc w pokojach, łózkami piętrowymi i współdzieleniem części wyposażenia oraz pomieszczeń przeznaczonych dla gości (np. wspólna kuchnia/łazienka). Charakterystyczne dla hostelu jest wynajmowanie łóżka, a nie pokoju. Pokoje w hostelach to najczęściej dormy, czyli pokoje wieloosobowe, a także pokoje indywidualne: 1-, 2- i 3-osobowe.

Zakład uzdrowiskowy – zakład świadczący usługi w zakresie opieki zdrowotnej położony na terenie uzdrowiska i wykorzystujący przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych naturalne zasoby lecznicze uzdrowiska. Zakłady uzdrowiskowe

of youth hostels are distinguished: the highest – category I, the lowest – category III.

School youth hostel – an educational establishment where interests and talents can be developed as well as different forms of rest and organisation of free time may be used.

Holiday centre – an accommodation establishment (or a set of establishments) designed and adapted to provide exclusively or mainly services connected with holidays.

Holiday youth centre – An accommodation establishment (or a set of establishments) designed and adapted to provide exclusively or mainly services connected with holiday camps for children.

Training and recreation centre – an accommodation establishment (or a set of establishments) designed and permanently adapted to hold courses, conferences, training courses and conventions etc. It can also be adapted to provide holiday services.

Holiday dwellings – a complex of tourist cottages – buildings without a cellar, with no more than four rooms, adapted to provide hotel services. Tourist cottages can form holiday dwellings and be organisationally included in other accommodation establishments. The holiday dwelling group may also include camping sites.

Camping site – an area, typically wooded - guarded, lighted, with 24-hour reception service and fitted with devices (sanitary, catering, leisure devices) enabling tourists to stay in tents, caravans, as well as to prepare meals and park motor vehicles. Depending on the equipment at the establishment and the scope of services rendered, four categories of camping sites are distinguished: top – four stars, lowest – one star.

Tent camp site – a place sectioned off in a wooded area, non-guarded, marked and provisionally fenced, which enables the tourists to spend the night in tents. There are drinking water drawing points, necessary sanitary equipment and a recreational area on a tent camp site.

Hostel – an accommodation establishment of a standard different from hotels mainly due to the number of beds in rooms, bunk beds and sharing of equipment and spaces available for guests (eg. shared kitchen/bathroom). Characteristic for the hostel is renting a bed not a room. Hostel rooms are usually dorms (multi-person rooms), as well as individual rooms: 1-, 2- and 3-person.

Health establishment – an establishment providing health care services, located in a health resort area and using its natural resources when providing health and accommodation services. Health establishments report all bed places available for tourists, including patients.

wykazują wszystkie miejsca noclegowe przeznaczone do dyspozycji turystów, w tym kuracjuszy.

Pokoje gościnne (kwatery prywatne) – rodzaj obiektu zakwaterowania turystycznego, który stanowią umeblowane pomieszczenia i lokale (z wyjątkiem kwater agroturystycznych) w mieszkaniach, domach i innych budynkach mieszkalnych należących do osób fizycznych lub prawnych (z wyjątkiem rolników) wynajmowane turystom na noclegi za opłatą.

Kwaterna agroturystyczna – rodzaj obiektu zakwaterowania turystycznego, który stanowią pokoje i domy mieszkalne oraz przystosowane budynki gospodarcze (po adaptacji) w gospodarstwach wiejskich (rolnych, hodowlanych, ogrodniczych czy rybackich), będące własnością rolników, wynajmowane turystom na noclegi za opłatą.

Pozostałe obiekty niesklasyfikowane – obiekty, które w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem lub w części, pełnią funkcję obiektów noclegowych dla turystów. Są to m.in. internaty, domy studenckie, ośrodki rekreacyjno-sportowe itp.

Placówki gastronomiczne zlokalizowane w obiektach turystycznych zbiorowego zakwaterowania obejmują: restauracje (zakład gastronomiczny z pełną obsługą kelnerską oferujący całodzienną wyżywienie o szerokim asortymencie potraw i napojów), bary (w tym zaliczono: kawiarnie, winiarnie, piwiarnie, jadłodajnie, itp.), stołówki (tj. placówki zbiorowego żywienia, zapewniające posiłki określonym grupom konsumentów, prowadzące ograniczony asortyment posiłków przy zastosowaniu samoobsługi lub obsługi kelnerskiej) oraz punkty gastronomiczne (tj. inne placówki gastronomiczne, np. smażalnie, pijałnie, lodziarnie, bufety – w tym podawanie śniadań).

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o różnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Pomnik przyrody to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej

Guest rooms/private lodgings – a type of tourist accommodation, which are furnished rooms and premises (excluding agrotourism lodgings) in apartments, houses and other buildings belonging to natural or legal persons (except farmers) and rented for a fee to tourists.

Agrotourism lodging – a type of tourist accommodation, which are rooms and houses and suitable outbuildings (after adaptation) in rural households (agricultural, breeding, gardening or fishing households), owned by farmers, rented to tourists for accommodation for a fee.

Other not classified establishments – establishments, which function as tourist accommodation establishments in the period of being not used as intended or in part. These include among others student dormitories, boarding schools, recreation and sports centres, etc.

Catering establishments in tourist accommodation establishments include: restaurants (a catering establishment available to all consumers, with full waiting service, offering a wide assortment of meals and beverages), bars (including: cafes, wine houses, beer halls, eating places, etc.), canteens (that is catering establishments serving meals to specific consumer groups, providing limited assortment of meals using self-service or waiting service) and also catering outlets (that is other catering establishments, for instance fish and chip shops, well rooms, ice-cream parlours and refreshment rooms).

Nature reserve includes areas in a natural or slightly changed state, ecosystems, refuges and natural habitats. They also protect habitats of plants, animals, fungi and formations and elements of inanimate nature, having an essential value for the environmental, scientific, cultural or landscape reasons.

Landscape park – an area protected due to environmental, historical and cultural values, as well as for landscape features. The aim of the creation of a landscape park is preservation and popularisation of these values in conditions of sustainable development. The creation of a landscape park or extension of its area takes place by way of a resolution of the voivodship parliament.

Protected landscape area – an area protected due to particularly outstanding landscape features, characterised by diverse ecosystems, valuable especially owing to the potential for satisfying needs connected with tourism and recreation, or owing to the performed function of ecological corridors.

Monument of nature is a single object of animate and inanimate nature of special environmental, scientific, cultural, historical or landscape value and of distinctive individual features such as trees of impressive size, native and alien bushes, sources, waterfalls, karst springs, stones, ravines, erratic boulders and caves.

oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Ogólne dane o **długości dróg publicznych** obejmują dane o drogach w granicach administracyjnych miast i poza granicami administracyjnymi miast (określonych w tablicach jako „drogi miejskie” i „drogi zamiejskie”) o nawierzchni twardej i gruntowej.

Drogi publiczne ze względu na funkcje w sieci drogowej dzielą się według przepisów ustawy z dnia 21 III 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. 2016, poz. 1440) na następujące kategorie:

- drogi krajowe,
- drogi wojewódzkie,
- drogi powiatowe
- drogi gminne

Do **dróg krajowych** zalicza się:

- autostrady i drogi ekspresowe oraz drogi leżące w ich ciągu do czasu wybudowania autostrad i dróg ekspresowych
- drogi międzynarodowe
- drogi stanowiące inne połączenia zapewniające spójność sieci dróg krajowych,
- drogi dojazdowe do ogólnodostępnych przejść granicznych obsługujących ruch międzynarodowy osobowy i towarowy bez ograniczeń ciężaru całkowitego pojazdów (zespołu pojazdów) lub wyłącznie ruch towarowy bez ograniczeń ciężaru całkowitego pojazdów (zespołu pojazdów)
- drogi alternatywne dla autostrad płatnych,
- drogi stanowiące ciągi obwodnicowe dużych aglomeracji miejskich,
- drogi o znaczeniu obronnym.

Do **dróg wojewódzkich** zalicza się drogi inne niż podano wyżej, stanowiące połączenia między miastami, mające znaczenie dla województwa i drogi o znaczeniu obronnym niezaliczone do dróg krajowych. Zaliczenie do kategorii dróg wojewódzkich następuje w drodze uchwały sejmiku województwa w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw transportu oraz obrony narodowej.

Do **dróg powiatowych** zalicza się drogi inne niż podano wcześniej, stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą. Zaliczenie do kategorii dróg powiatowych następuje w drodze uchwały rady powiatu w porozumieniu z zarządem województwa.

Do **dróg gminnych** zalicza się drogi o znaczeniu lokalnym niezaliczone do innych kategorii, stanowiące uzupełniającą

Data on the total **length of public roads** include information on roads within administration borders of cities and outside administrative borders of cities (referred to in the tables as ‘urban roads’ and ‘non-urban roads’) with hard surface and unsurfaced.

Public roads are divided according to the function they have in the road network, in accordance with the provisions of the Act of 21 March 1985 on public roads (uniform text Dz. U. – Journal of Laws of 2016, item 1440), into the following categories:

- national roads,
- voivodship roads,
- powiat roads,
- gmina roads

National roads include:

- motorways and expressways, as well as roads which are designated to be upgraded to the motorway or expressway status,
- international roads,
- roads constituting other links to ensure continuity of the national road network,
- access roads leading to generally accessible border crossings serving international passenger and freight transport without any limits as to the total weight of vehicles (groups of vehicles) or only freight transport without any limits as to the total weight of vehicles (groups of vehicles),
- roads which are an alternative to toll motorways,
- roads which are bypasses around large urban agglomerations,
- roads with a military significance.

Voivodship roads include roads other than those presented above, which are links between cities, have a great significance for the voivodship, and roads with a military significance not included among national roads. A road is classified into the category of voivodship roads by means of a resolution of a voivodship parliament in agreement with ministers appropriate for transport and national defence.

Powiat roads include roads other than those mentioned above, which link powiat capital cities with gmina capital cities and gmina capital cities with other such cities. A road is classified into the category of powiat roads by means of a resolution of a powiat council in agreement with a voivodship board.

Gmina roads include roads with a local significance not included in the other categories, which supplement the network of roads serving local needs, excluding internal roads.

sieć dróg służących miejscowym potrzebom, z wyłączeniem dróg wewnętrznych. Zaliczenie do kategorii dróg gminnych następuje w drodze uchwały rady gminy.

Do **dróg o nawierzchni twardej** zalicza się drogi o nawierzchni twardej ulepszonej (z kostki kamiennej, klinkieru, betonu, z płyt kamiennieo-betonowych, bitumu) oraz drogi o nawierzchni nieulepszonej (o nawierzchni tłuczniowej i brukowej).

Dane dotyczące ogólnej długości **linii kolejowych eksploatowanych** w dniu 31 XII ustalono jako sumę długości linii kolejowych normalnotorowych, wąskotorowych i szerokotorowych (dane o długości tych linii ujęto w długości linii normalnotorowych) czynnych w tym dniu. Linia kolejowa jest to element sieci kolejowej pomiędzy dwiema stacjami węzłowymi (lub krańcowymi).

Dane dotyczące **transportu lotniczego** obejmują przewoźników transportu lotniczego rozkładowego (transport pasażerów lub ładunków na stałych trasach i według stałych rozkładów lotów).

Informacje statystyczne obejmujące zagadnienia transportu odpowiada Urząd Statystyczny w Szczecinie, z kolei zbiorzy związane z ochroną przyrody są zasobem Urzędu Statystycznego w Białymstoku.

Informacje o **podmiotach gospodarczych prowadzących działalność związaną z turystyką** pochodzą z krajowego rejestru podmiotów gospodarki narodowej REGON. Dane dotyczą podmiotów zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim; nie obejmują jednostek lokalnych będących oddziałami lub filiami podmiotów zarejestrowanych w innych województwach.

Muzeum – Jednostka organizacyjna, nienastawiona na osiągnięcie zysku, której celem jest sprawowanie opieki nad zabytkami, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami.

Muzealia – przedmioty o trwałej wartości kulturowej, politycznej lub społecznej, podlegające ochronie prawnej i należące do zbiorów muzealnych, tzn. objęte inwentarzem zabytków w muzeum.

Wystawa – zorganizowane na czas określony udostępnienie dla publiczności (osób zwiedzających) zestawu dzieł sztuki lub eksponatów muzealnych, objętych odpowiednim tytułem. Jeden tytuł stanowi jedną wystawę.

Informacje dotyczące **galerii sztuki** obejmują jednostki, których podstawowym (lub jednym z głównych) rodzajem działalności jest wystawiennictwo.

A road is classified into the category of gmina roads by means of a resolution of a gmina council.

Hard surface roads are roads with improved hard surface (cobble stone, clinker, concrete, stone and concrete slabs, bitumen) and roads with unimproved surface (with macadam or cobbled surface).

Data on the overall length of **railway lines operated** on 31 XII were determined as the sum of the length of standard-gauge, narrow-gauge and broad-gauge railway lines (data on the length of these lines was included in the length of standard-gauge lines) active on that day. A railway line is an element of the railway network between two nodal (or terminal) stations.

Air transport data includes scheduled air transport carriers (transport of passengers or cargo on fixed routes and according to fixed timetables).

Statistical information covering transport issues corresponds to the Statistical Office in Szczecin, while collections related to nature protection are the resources of the Statistical Office in Białystok.

Information on **economic entities conducting activities related to tourism** and the number of units by the number of persons employed in those entities comes from the National Official Business Register REGON. The data concern entities registered in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship; they do not include local units being branches or subsidiaries of entities registered in other voivodships.

Museum – a non-profit organizational unit, whose purpose is permanent protection of cultural goods, informing of values and of the content of the collected goods, popularisation of fundamental values of Polish and international history, science and culture, developing the cognitive and aesthetic sensitivity as well as making possible the contact with the collections.

Exhibits – objects which (1) possess permanent cultural, political or social value, (2) are subject to legal protection, and (3) belong to museum collections, i.e. are included in the monuments register kept by the museum.

Exhibition – an event in which a set of works of art or museum exhibits is made available to the public (to visitors), under a specific title, and for a specified period. One umbrella title is assigned to an exhibition.

Information on **art galleries** includes entities whose basic (or one of the main) type of activity is the exhibition activity.

Exposition – each display of the same set of works of art, one title but in different places. A display of exhibits is one place only constitutes one exposition

Ekspozycja – każdorazowe wystawienie w różnych miejscach tego samego zestawu eksponatów pod tym samym tytułem. Wystawa eksponowana tylko w jednym miejscu stanowi tylko jedną ekspozycję.

Dane o **działalności wystawienniczej** prowadzonej przez galerie i salony sztuki uzyskiwane są na podstawie sprawozdawczości rocznej sporządzanej na formularzu o symbolu K-05, realizowane zgodnie ze specjalizacją przez Urząd Statystyczny w Krakowie. Zakres zbieranych informacji obejmuje: zbiory własne według dyscyplin eksponatów (dot. tylko galerii państwowych i samorządowych), działalność wystawienniczą w kraju i za granicą (wystawy, ekspozycje, zwiedzający).

Źródłem danych o **muzeach** jest roczne, stałe badanie Głównego Urzędu Statystycznego zbierane na formularzu K-02, realizowane zgodnie ze specjalizacją przez Urząd Statystyczny w Krakowie. W sprawozdaniu wykazywane są m.in. informacje o posiadanych zbiorach (według dyscyplin), organizowanych wystawach w kraju i zagranicą, osobach zwiedzających muzea i wystawy muzealne oraz o formach prowadzonej przez muzea działalności oświatowej (odczyty, lekcje) i wydawniczej.

Informacje o **teatrach i instytucjach muzycznych** oraz przedsiębiorstwach estradowych dotyczą profesjonalnych jednostek artystycznych i rozrywkowych prowadzących regularną działalność sceniczną.

W liczbie teatrów uwzględniono jednostki wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, prowadzące jednorodną działalność sceniczną, niezależnie od liczby posiadanych scen. Jednostki pogrupowano wyodrębniając:

- działalność teatrów dramatycznych i lalkowych,
- działalność teatrów muzycznych, obejmującą działalność sceniczną oper, operetek, musicali i baletów (przedstawienia baletowe i musicalowe podano łącznie z operetkowymi),
- działalność koncertową filharmonii, orkiestr i chórów,
- działalność sceniczną zespołów pieśni i tańca,
- działalność rozrywkową estradową

Informacje o **kinach** dotyczą działalności kin ogólnie dostępnych, tj. powołanych do publicznego udostępniania filmów w formie projekcji na seansach filmowych, bez względu na rodzaj stosowanego nośnika filmu (taśma światłoczuła, taśma magnetyczna eksploatowana w technice wideo; nośnik cyfrowy).

Wśród kin stałych wyróżnia się: minipleksy – posiadające od 3 do 7 sal projekcyjnych i multipleksy – posiadające 8 sal projekcyjnych i więcej.

Data on the **exhibition activity** conducted by galleries and art salons are obtained on the basis of annual reporting carried out on the K-05 form. The scope of information collected includes: own collections by exhibit disciplines (only for state and local government galleries), exhibition activity in the country and abroad (exhibitions, expositions, visitors), art auctions.

The source of data on **museums** is the annual, continuous, Statistics Poland's survey conducted on the K-02 form. The report includes information about owned collections (by discipline), organised exhibitions in the country and exchange of exhibitions abroad, people visiting museums and museum exhibitions, as well as the forms of educational (readings, lessons) and publishing activities conducted by museums.

Information regarding **theatres and music institutions** as well as entertainment enterprises concerns professional, artistic and entertainment entities conducting regular performances.

Theatres include entities, distinguished in terms of their legal, organizational, economic and financial status, conducting uniform performing activity, regardless of the number of stages possessed. Entities are grouped, comprising:

- the activity of dramatic and puppet theatres,
- the activity of music theatres, including opera, operetta, musical and ballet performances (ballet and musical performances are presented together with operettas),
- the concert activity of philharmonic halls, orchestras and choirs,
- the concert activity of song and dance ensembles,
- entertainment activities

Information regarding **cinemas** concerns the activity of public cinemas, i.e., established for the purpose of public film screenings, regardless of the film carrier used (light-sensitive or magnetic tape or a digital carrier).

Among indoor cinemas one can distinguish miniplexes – equipped with 3 to 7 screens and multiplexes – equipped with 8 screens and more

Data on the organisation of mass events, since 2011 are collected in Statistics Poland and they are derived from the regular annual reports by means of the K-09 questionnaire.

Dane o organizacji **impres masowych** począwszy od 2011 r. pozyskiwane są w Głównym Urzędzie Statystycznym, na podstawie sprawozdawczości rocznej sporządzanej na formularzu o symbolu K-09, realizowanym zgodnie ze specjalizacją przez Urząd Statystyczny w Krakowie.

Masową imprezą artystyczno-rozrywkową jest impreza o charakterze artystycznym, rozrywkowym lub zorganizowane publiczne oglądanie przekazu telewizyjnego na ekranach lub urządzeniach umożliwiających uzyskanie obrazu o przekątnej przekraczającej 3 metry, która ma się odbyć:

- na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem lub na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej wynosi nie mniej niż 1 000;
- w hali sportowej lub w innym budynku umożliwiającym prowadzenie imprezy masowej, w których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej wynosi nie mniej niż 500.

Wskaźniki charakteryzujące atrakcyjność turystyczną wyrażone są wzorami:

$$\text{intensywności ruchu turystycznego wg Schneidera} = \frac{\text{liczba turystów korzystających z noclegów}}{\text{liczba ludności}} * 100$$

$$\text{intensywności ruchu turystycznego wg Charvata} = \frac{\text{udzielone noclegi}}{\text{liczba ludności}} * 100$$

$$\text{intensywności ruchu turystycznego wg Deferta} = \frac{\text{liczba turystów korzystających z noclegów}}{\text{powierzchnia w km}^2}$$

$$\text{funkcji turystycznej Baretje'a i Deferta} = \frac{\text{liczba miejsc noclegowych}}{\text{liczba ludności}} * 100$$

$$\text{gęstości bazy noclegowej} = \frac{\text{liczba miejsc noclegowych}}{\text{powierzchnia w km}^2}$$

$$\text{udziału przedsiębiorstw turystycznych} = \frac{\text{podmioty gospodarki narodowej z sekcji I, dział 55 - Zakwaterowanie}}{\text{podmioty zarejestrowane w rejestrze REGON ogółem}} * 100$$

Mass art and entertainment event is an artistic event, an entertainment event or organised public watching the television broadcasting on screens or devices capable of producing images with a diagonal exceeding 3 meters, which is to take place:

- at the stadium, in a different non-building complex or in the space which is appropriate to organise the mass event, where the number of places provided by the organiser for the participants shall be not less than 1 000, which is consistent with building and fire protection regulations;
- in a sports hall or in another building suitable for mass event where the number of places shared by the organiser for participants shall be not less than 500, which is consistent with building and fire protection regulations. In the event of a high-risk mass event (during which there is a risk of violence or aggression), the number of seats shall be 300 and 200 respectively.

Tourist attractiveness **indicators** were applied. They are expressed by the following formulas:

$$\text{Schneider's tourist traffic intensity index} = \frac{\text{number of accommodated tourists}}{\text{number of population}} * 100$$

$$\text{Charvat's tourist traffic intensity index} = \frac{\text{nights spent}}{\text{number of population}} * 100$$

$$\text{Defert's tourist traffic intensity index} = \frac{\text{number of accommodated tourists}}{\text{area in km}^2}$$

$$\text{Baretje-Defert's tourist development index} = \frac{\text{number of bed places}}{\text{number of population}} * 100$$

$$\text{accommodation facilities density rate} = \frac{\text{number of bed places}}{\text{area in km}^2}$$

$$\text{Share of tourist enterprises} = \frac{\text{national economy entities in Section I, Division 55 - Accommodation}}{\text{total entities in the REGON register}} * 100$$

UWAGA:

Do obliczenia wskaźników charakteryzujących funkcje turystyczną obszaru wykorzystano ludność według faktycznego miejsca zamieszkania w dniu 30 czerwca.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

NOTE:

To calculate the indicators characterising the tourist function of the area the data on population by actual place of residence as of 30 June were used.

Relative numbers (indicators, interests) were usually calculated on the basis of absolute data expressed with a greater accuracy than given in the tables.

Due to the electronic technique of data processing, in some cases sums of components may differ from the amounts given in the item 'total'.

Bibliografia

Bibliography

1. Turystyka w 2018 r., 2018. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa
2. Warszńska J., Jackowski A., 1978. Podstawy geografii turystyki, PWN, Warszawa
3. Kurek W. (red.), 2007. Turystyka, PWN, Warszawa
4. Dłużewska A., Gonia A. i in., 2015. Uwarunkowania rozwoju turystyki zrównoważonej w dolinie Wisły. Przykład województwa kujawsko – pomorskiego, [w:] Współczesne problemy turystyki: 2015. Dłużewska A., Gonia A. i in., Monografia nr 29/14, Ośrodek Rekreacji, Sportu i Edukacji w Poznaniu, Bydgoszcz-Poznań, s. 112-134
5. Cichowska J., 2014. Wstępna analiza potencjału agroturystycznego w województwie kujawsko-pomorskim, [w:] Infrastruktura i Ekologia Obszarów Wiejskich, Nr I/1/2014, Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie, s. 5–19
6. Bąk I., Szczecińska B., 2015. Ocena atrakcyjności turystycznej województw w Polsce, [w:] Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis, Oeconomica 2015, 317(78)1, s. 5–16
7. Tomczykowska P., 2014. Turystyka kulturowa szansą na rozwój miasta kreatywnego. Przykład Bydgoszczy i Torunia, [w:] Turystyka Kulturowa, Nr 2/2014 (luty 2014), s. 39-54
8. Gierańczyk W., 2013. Walory przyrodnicze województwa kujawsko-pomorskiego jako podstawa rozwoju turystyki, [w:] Acta Universitatis Lodzensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica, 13, 2013, s. 217-235
9. Monitoring ruchu turystycznego w województwie kujawsko-pomorski. Raport z badań 2009, Kujawsko-Pomorska Organizacja Turystyczna
10. Szromek R. A., 2012. Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego, [w:] Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie/Politechnika Śląska, (61), s. 295-309
11. Hendel M., 2016. Przydatność wskaźników funkcji turystycznej w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gminy Ustroń, [w:] Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie/Politechnika Śląska, (87), s. 157-170
12. Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+ [w:] Załącznik do uchwały Nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r., Toruń
13. Raport z realizacji Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+ w 2018 r. Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Departament Planowania Strategicznego i Rozwoju Gospodarczego, Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku
14. <https://www.kujawsko-pomorskie.pl/informacje-prasowe/33702-wzmacniamy-potencjal-województwa> [dostęp: 09-10-2019]
15. Majewska J., 2008. Samorząd terytorialny w kształtowaniu funkcji turystycznej gminy, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Wydział Ekonomii, Poznań
16. Kondracki J. 1980 Geografia fizyczna Polski. PWN. Warszawa
17. T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, Geografia turystyki Polski, Warszawa: PWE, 2002,
18. UNESCO (2019), Lista światowego dziedzictwa UNESCO (data dostępu 07.11.2019)
19. Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Uzdrowiska to nasza specjalność, 2015 (<https://www.kujawsko-pomorskie.pl/informacje-prasowe/28267-uzdrowiska-to-nasza-specjalnosc> – data dostępu 07.11.2019),
20. Szlaki kulturowe jako medium zmian w kulturze, monografia red. E. Bogacz-Wojtanowska, Ł. Gawęł, A. Góral, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa narodowego (<http://www.szlaki.sgpm.krakow.pl/> – data dostępu 07.11.2019),
21. <https://wirtualne.szlaki.pl/>